

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filosofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Obor kulturní antropologie



**TURISMUS V ROZVOJOVÝCH ZEMÍCH:  
názory a zkušenosti Čechů (Indie, Mongolsko)**

Bakalářská práce

**Vypracovala:** Adéla Kalčáková

**Vedoucí práce:** Mgr. Andrea Preissová-Krejčí, Ph.D.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením Mgr. Andrey Preissové Krejčí, Ph.D. a uvedla jsem veškerou literaturu a ostatní zdroje, ze kterých jsem čerpala.

Dne: ..... V Olomouci

Podpis: .....

## **Poděkování**

Na tomto místě bych chtěla poděkovat respondentům, za jejich ochotu a čas. Děkuji také vedoucí práce Mgr. Andree Preissové Krejčí, Ph. D., která mi poskytla cenné odborné rady.

## **Anotace**

Tato práce se zaměřuje na pohled českých turistů na rozvojové země – Indii a Mongolsko. Je zaměřena na stereotypy ohledně těchto zemí a na rozdílnost kultur. Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části jsou vymezeny pojmy stereotyp, turismus a rozvojové země. Následuje charakteristika Indie a Mongolska a stručná historie těchto států. Uvádím také popis hlavních znaků indické a mongolské kultury.

Praktická část je založená na kvalitativním výzkumu. Vedla jsem rozhovory, v polostrukturované formě s lidmi, kteří byli v rozvojové zemi více než měsíc. Rozhovory následně analyzuji. Cílem této práce je popsat do jaké míry je rozdílnost mezi naší zemí a rozvojovými zeměmi znatelná z pohledu turistů.

## **Klíčová slova**

Rozvojové země, Indie, Mongolsko, turismus, stereotypy, rozdílnost

## **Annotation**

This thesis is focused on the opinion of Czech tourists on the developing countries – India and Mongolia. It is concerned with stereotypes about these countries and differences between the cultures. The thesis has two parts – theoretical and practical. In the theoretical part there are defined terms like stereotype, tourism and developing countries. Next topic is the characteristics of India and Mongolia and brief summary of the history of these states. I also focus on description of the main features of Indian and Mongolian culture.

Practical part is based on qualitative research. I did interviews in half structured form with people which were in developing country for over a month. Then I analyzed the interviews. Main goal was to describe how much different are these two developing countries from Czech Republic from tourists point of view.

## **Key words**

Developing countries, India, Mongolia, tourism, stereotypes, diversity

# OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení základních pojmů	9
1.1 Stereotyp	9
1.2 Kulturní šok	11
2 Turismus	12
2.1 Faktory ovlivňující míru turismu	13
3 Rozvojové země	15
3.1 Způsoby určování rozvojových zemí	16
3.2 Pomoc rozvojovým zemím	17
3.3 Turismus v rozvojových zemích	18
4 Indie	20
4.1 Charakteristika	20
4.2 Stručná historie	20
4.3 Lidé	22
4.3.1 Kasty	22
4.3.2 Indové	23
5 Mongolsko	27
5.1 Charakteristika	27
5.2 Stručná historie	27
5.3 Lidé	29
5.3.1 Kočovníci	29
5.3.2 Mongolové	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
6 Cíle výzkumu	34
7 Metodologie	36
7.1 Výzkumná metoda	36
7.2 Výzkumný vzorek	36
7.3 Výzkumné otázky	37
7.4 Otevřené kódování, kategorizace	39
7.5 Seznam narátorů	41
8 Interpretace kategorií	42
8.1 MOTIVACE TURISTŮ	42

8.2 POHLED MÉDIÍ _____	42
8.3 STEREOTYPY _____	44
8.4 JINÁ KULTURA - MONGOLSKO _____	46
8.5 JINÁ KULTURA - INDIE _____	48
8.6 POVAHA MONGOLŮ _____	49
8.7 POVAHA INDŮ _____	50
8.8 TURISTOU V ROZVOJOVÉ ZEMI _____	51
8.9 UVĚDOMNĚNÍ _____	54
ZÁVĚR _____	57
POUŽITÉ ZDROJE _____	58

## ÚVOD

Cílem mé práce je zjistit, jak turisté vnímají kultury rozvojových zemí. Vymezení skupinu lidí, pocházejících z České republiky a poukážou na to, jak stereotypy ovlivňují jejich pohled na jinou kulturu a jak dokáže návštěva cizí země stereotypy změnit. Také ukážou, jaké rozdílnosti v indické a mongolské kultuře jsou nejpatrnější a jak to na turisty působilo.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Na začátku teoretické části uvádím a vysvětluji pojmy, které se vztahují k mému tématu. Z antropologického pohledu vysvětluji, co jsou stereotypy. Teorie pokračuje definováním turismu. I když samotné cestování není mým hlavním zájmem, je důležité ho vysvětlit, kvůli uvedení do kontextu. Hlavním zájmem je popsat střet turistů s jinou kulturou. Rozepisují se i o faktorech, které ovlivňují návštěvnost země, abych vysvětlila, z jakých důvodů je turismus v rozvojových zemích nižší.

Definice rozvojových zemí doplňuje teoretickou část práce. Uvádím informace ohledně určování rozvojových zemí a rozvojové pomoci. Dělá to z toho důvodu, že rozvojové země s sebou nesou rozdílnost samy o sobě a připadalo mi vhodné toto téma rozvést. Následuje stručná charakteristika Indie a Mongolska. Rozepisují se stručně o dějinách těchto dvou států, protože znalost historie úzce souvisí s pochopením současné situace. Dále uvádím informace o kulturách a jejich hlavních znacích, na které se zaměřuji i později ve výzkumu.

Praktická část práce je založena na kvalitativním výzkumu. Pomocí rozhovorů jsem získala informace od respondentů, které jsem analyzovala. Mým hlavním cílem bylo zjistit, jaké rozdílnosti těchto dvou kultur byly pro respondenty nejzásadnější. Zkoumala jsem i to, jaké měli lidé motivace k cestě, jaké byly jejich představy a čím je návštěva rozvojové země obohatila.



# TEORETICKÁ ČÁST

## 1 Vymezení základních pojmů

### 1.1 Stereotyp

Slovo stereotyp pochází z řečtiny a „obsahuje dva různé kořeny: *stereos* (pevný, tvrdý, neměnný) a *typos* (typ, forma; *tyπό* – tvořím, formuji).“<sup>1</sup> Už z názvu vyplývá, že když získáme stereotypy, těžko se jich zbavujeme. Je to něco, co si sami utvoříme, a co ovlivňuje náš pohled na svět. Stereotypy nám pomáhají orientovat se ve světě. Tyto obrazy fungují také jako filtr: „stereotypy fungují zároveň jako účinné filtry eliminující všechno, co by z nějakého důvodu nevyhovovalo zažitému kánonu, v němž jsou jedinci díky procesu socializace zvyklí myslet a vidět „svůj svět“.“<sup>2</sup>

Když máme nějaký stereotyp, ovlivňuje to naše chování, a v některých případech může dojít k předsudkům a k diskriminaci. Je to zjednodušení pohledu. Určíme nějaké skupině vlastnosti a pak si myslíme, že je má celá skupina. Všichni lidé ale nejsou stejní, proto je vytváření stereotypů značně zkreslující. Někteří autoři používají slovo stereotyp a předsudek jako synonyma. Já jsem se rozhodla pro rozdělení těchto slov. Předsudek je negativní, zatímco stereotyp může být i pozitivní.

Stereotypy můžeme měnit díky zkušenosti. Když si např. turista myslí, že Indové kradou, a přijede do Indie, tak v případě, že nebude okraden, vyhodnotí tento předsudek jako mylný. Cestování a poznávání jiných kultur je nejlepší způsob jak změnit své stereotypy. V některých případech může být stereotyp pravdivý, ale důležité je mít informace ověřené a nezakládat názory na jiné kultury na stereotypech.

Etnický stereotyp si utváříme o určité skupině lidí, odlišující se od naší skupiny. „Národům (včetně vlastního) přisuzujeme „typické“ kolektivní charakteristiky, které často vnímáme jako skutečné vrozené vlastnosti, dokonce si národy (skupiny) personalizujeme.“<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> KOŠŤÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, sv. 79. ISBN 978-807-4190-933, s. 34.

<sup>2</sup>Tamtéž, s. 34.

<sup>3</sup> TESAR, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-807-3670-979, s. 142.

Po vytvoření tohoto stereotypu, nám jiné národy začnou splývat a jsou pro nás anonymní skupinou, s určitými vlastnosti. Etnický stereotyp je komplexní pohled na jinou skupinu a skládá se z předsudků (a také z pozitivních stereotypů).

Jeden z důvodů, proč etnické stereotypy vznikají, je, že lidé mají tendence stavět se do protikladu k jiným. Vymezí si skupinu „my“ a „oni“. Zaměří se na povědomí o své skupině a tu druhou postaví do opozice, příkladem jsou výroky typu: „My jsme Češi, my máme určité dobré vlastnosti. Oni jsou etnickou skupinou, která nemá stejně dobré vlastnosti, jako my.“ Je to nejlehčí způsob, jak si potvrdit svou etnickou identitu. Mnohé vlastnosti jiným přiřkneme jen proto, abychom se s nimi mohli porovnat. Proto také vznikají různé etnické konflikty.

Dobrý příklad můžeme najít v knize *Etnické konflikty* od Filipa Tesaře. Uvádí zde, že nomádi uctívali vlky a věřili, že jejich původ vychází z těchto zvířat. Vlci byli symbolem odvahy a jejich podobnost s člověkem pro ně měla velkou důležitost. Bylo to znamení nadřazenosti nad Čínou. Číňané měli úplně opačný pohled – vlk je nízké zvíře, které symbolizuje chaos a ohrožení lidského řádu. Tvrzení, že nomádi pocházejí z vlků, bylo plně opovržení a symbolem nadřazenosti Číny.<sup>4</sup>

Etnocentrismus, což znamená preferování naší kultury, jejich hodnot a postojů, je dalším výsledkem tohoto srovnávání kultur. Snažíme se své kultuře připsat co nejvíc pozitivních vlastností. Když se někdo zmíní o kultuře jiné, vždy bude z etnocentrického pohledu horší než ta naše.<sup>5</sup>

Jak se tedy zbavit této tendence a nepřirázovat vlastnosti jiným kulturám? Jedním ze způsobů je lépe poznat naši vlastní kulturu - chápat její historii, zvyky a tradice. Díky tomu bychom si měli utvořit svou etnickou identitu bez potřeby srovnávání.

Tyto předsudky a potřeby porovnávání ztratíme také díky tomu, že se dozvíme víc informací o cizí kultuře a pochopíme, že jen naše nevědomost nám umožňuje soudit jiné. „Pokud s příslušníky jiné skupiny usilujeme o kontakty, redukuje vzájemné negativní předsudky.“<sup>6</sup>

---

<sup>4</sup> TESARĚ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-807-3670-979, s. 143.

<sup>5</sup> KOŠŤÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, sv. 79. ISBN 978-807-4190-933, s. 40.

<sup>6</sup> TESARĚ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-807-3670-979, s. 238.

## 1.2 Kulturní šok

Kulturní šok je proces, který nastane, když se člověk odtrhne od svého přirozeného prostředí a zvyká si na jiné. Tento proces nastává až ve chvíli, když se člověk musí zabývat praktickými věcmi v nové zemi, má problémy s jazykem a sociálními interakcemi.<sup>7</sup>

Uvádím tento pojem proto, že se netýká jen lidí, kteří opouští svou rodnou zemi trvale. Turista také může zažít kulturní šok, ale až po několikaměsíčním pobytu. Není to zážitek, ale je to postupný proces, kterým se člověk vyrovnává s životem v jiné kultuře, ve které „...je v konfrontaci s odlišným kulturním prostředím, v němž nefungují jeho původní hodnoty, normy a pravidla pro sociální interakci.“<sup>8</sup>

Tento šok způsobuje, že si vytvoříme „...nové hodnocení vlastní sociokulturní reality v kontrastu k cizí kultuře.“<sup>9</sup> Člověk, který se rozhodne v cizí zemi žít, poté může přijmout hodnoty a vzory nové kultury, nebo se celkově akulturovat. Akulturace je proces kulturních a sociálních změn, které vznikají při kontaktu s jinou kulturou. Dochází k difúzi kulturních prvků. Turista se do tohoto stádia ale nedostane, jelikož jeho pobyt je jen dočasný. Nicméně, pocity spojené s kulturním šokem může prožívat také.

„Hlavním symptomem kulturního šoku jsou deprese, stažení se do sebe a anomie, což je Durkheimův výraz pro stav bez vlastních norem a odcizení od norem, kulturních hodnot a významů uznávaných okolní kulturou.“<sup>10</sup> Každý prožívá kulturní šok jiným způsobem, nicméně negativní emoce zažívají všichni - turisté, migranti i antropologové při provádění výzkumů.

„Antropologové používají termínu kulturní šok k popisu nárazu úplně nové kultury na nově příchozího.“<sup>11</sup> V některých kulturách může nastat extrémnější kulturní šok, např. při návštěvě země, kde návštěvníkovi na večeři připravili lidské maso. V tomto případě si lidé s sebou mnohdy nesou i psychická traumata.

---

<sup>7</sup> MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 15. ISBN 80-858-5053-2, s. 178.

<sup>8</sup> SOUKUP, Václav. *Antropologie: teorie člověka a kultury*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3674-328, s. 257.

<sup>9</sup> HRDÝ, Ladislav. *Sociální a kulturní antropologie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl. a Sociologický ústav AV ČR, 1993, 157 p. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-901-4241-9, s. 93.

<sup>10</sup> MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 15. ISBN 80-858-5053-2, s. 176.

<sup>11</sup> SOUKUP, Václav. *Antropologie: teorie člověka a kultury*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3674-328, s. 257.

## 2 Turismus

V této kapitole se zaměřuji na popis turismu. Dělán to z toho důvodu, že na turistech je nejlépe porovnatelné, co si mysleli před cestou a co po cestě do ciziny. Kdybych toto téma zkoumala z pohledu obyvatel zemí, o které se zajímám, nemohla bych uvést porovnání české a cizí kultury.

Uvedu zde jednu z definic, kterou považuji za nejpřesnější. „Turismus je činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí, a to na dobu kratší, než je stanoveno, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.“<sup>12</sup> Zabývám se turismem do Indie a Mongolska, jedná se tedy o turismus mezinárodní. U mezinárodního turismu činí doba kratší, než je stanoveno jeden rok, u domácího turismu je to šest měsíců.

Pro potřeby mé práce uvedu do kontrastu pojmy turistická destinace a rozvojová země. Turistické destinace jsou hlavním cílem turistů, kteří cestují za účelem relaxace. Rozvojové země jsou ty, které nejsou obvyklým cílem turistů. Do těchto zemí lidé jezdí za zkušeností a proto, aby poznali odlišnou kulturu.

Existuje několik monitorujících systémů, díky kterým víme, do kterých zemí se jezdí nejvíce a do kterých nejméně, nebo v kterém období je návštěvnost zemí nejvyšší. Důležitým systémem je UNWTO. Nebudu zde uvádět návštěvnost všech zemí, ale pro názornost uvedu, že evropský kontinent je nejvýznamnějším regionem světového turismu (v roce 2011 měla Evropa podíl 51,3% na celkových příjezdech mezinárodního turismu<sup>13</sup>).

Turismus ve všech zemích, ať rozvojových, nebo rozvinutých, má pozitivní vliv na její finanční situaci. První finanční složkou pro navštěvovanou zemi, je příjem z ubytování, stravování turistů a z poskytování služeb, spojených s dopravou. Druhou složkou je částka, kterou turista utratí za služby, související s jeho pobytem v cizí zemi. Poskytování služeb turistům vytváří také pracovní místa pro obyvatele dané země, což je důležitým přínosem hlavně v rozvojových zemích, kde bývá vyšší nezaměstnanost (např. V roce 2011 na

---

<sup>12</sup> PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice: význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích: evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3750-8, s. 11.

<sup>13</sup> HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4430-8, s. 20.

Mauriciu získalo zaměstnání, přímo se týkající turismu, 37 800 lidí – což činí 27,5% všech zaměstnaných<sup>14</sup>). Pozitivním efektem turismu je také to, že díky přílivu turistů se lépe udržují tradice – prodejem suvenýrů, pořádáním festivalů. Pro potřeby turistů se rozvíjí infrastruktura, což může vést ke zlepšení kvality života obyvatel.

Nicméně, turismus s sebou nese i několik negativních faktorů. „V souvislosti s turismem bývají častěji zmiňovány jeho negativní dopady na fyzické prostředí či dopady vyplývající z nadužívání omezených zdrojů.“<sup>15</sup> Pro potřeby turistů se staví budovy nutné k uspokojení jejich potřeb, hlavně ubytovací zařízení, která mohou narušovat přirozené prostředí místa. Nejzásadnějším problémem, který se týká převážně rozvojových zemí, je zvýšená spotřeba pitné vody. Pokud nemají dostatečné zásoby pro sebe, není možné poskytovat plné služby turistům. Tento faktor silně ovlivňuje motivace turistů jezdit např. do Afriky, kde je situace s pitnou vodou špatná – v Africe se využívá jen 7% vodního potenciálu – také kvůli tomu, že nevyužívají elektřinu.<sup>16</sup> Kvůli všem těmto možným negativním vlivům se země snaží o udržitelný turismus, tedy ten, který je šetrný k životnímu prostředí a přirozenému prostředí místních lidí. Hlavní princip udržitelného turismu je, že turismus má obohacovat jak turistu, tak místní komunitu. Také je nutné vědět, že životní prostředí je důležitější než turismus.<sup>17</sup>

Co se týče pozitiv, které z turismu plynou pro cestovatele, hlavním je, že lidé poznávají jiné kultury a to jim napomáhá jim lépe porozumět. Prostřednictvím návštěvy cizí země lidé pochopí, že nejsou lepší, nebo horší, ale pouze jiné. Prozkoumají jejich tradice, zvyklosti a celkově jejich kulturu, což pomáhá odstraňovat stereotypy a předsudky. Cestování do jiného prostředí přispívá také k sebevzdělávání a k toleranci k jiným etnickým skupinám. Když jedeme do cizí země, jsme odkázáni na to, co nám ta země a její obyvatelé mohou nabídnout a my, jako návštěvníci, se musíme přizpůsobit a tolerovat jejich kulturu.

## 2.1 Faktory ovlivňující míru turismu

---

<sup>14</sup> PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky: vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3748-5, s. 91.

<sup>15</sup> Tamtéž, s. 36.

<sup>16</sup> Nedostatek pitné vody. In: *Encyklopedie* [online]. 2005 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=152>.

<sup>17</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 174.

Existují určité podmínky k tomu, aby se turismus v zemích mohl rozvíjet. Jedním z důležitých faktorů, je politická situace dané země. Pokud je nestabilní a hrozí vypuknutí nepokojů, lidé tam nebudou jezdit, protože by jim hrozilo nebezpečí. To, aby byla země politicky stabilní, je předpokladem k rozvoji turismu.

Také pokud se v zemi přihodila přírodní katastrofa, propukla epidemie nebo pokud tato situace hrozí, turisté tuto zemi nebudou vyhledávat. Tyto faktory se týkají především rozvojových zemí, kde je špatné zdravotnictví a možnost nákazy je vyšší (např. střevního onemocnění, malárie, žluté zimnice, žloutenky, tyfu, časté jsou nejrůznější druhy parazitů atd.). Přírodní katastrofy se mohou týkat všech zemí, protože příroda je nevyzpytatelná.

Aby turisté navštěvovali určitou zemi, je nutné vytvořit pro ně základnu, která zahrnuje dopravu, ubytování, stravování a jiné služby. Pokud není rozvinutá síť dopravních prostředků, turisté budou mít problémy s přesunem z místa na místo. Možnost ubytovat a stravovat se a dostat určitý standard nebo nadstandard je důležitým faktorem pro turisty.

Atraktivita prostředí země je zásadní podmínkou rozvoje turismu. Pokud se v zemi nachází významné kulturní, nebo přírodní památky, je atraktivnější pro turisty. S tímto souvisí i efekt módy. Některé země jsou oblíbené a navštěvované pro svou pověst (např. Paříž – město lásky).

### 3 Rozvojové země

Mým záměrem v této kapitole je vysvětlit pojem rozvojové země, rozepsat se o tom, jak se dělí a jakým způsobem v dnešní době probíhá rozvojová pomoc. Uvádím to z toho důvodu, že pro potřeby mé práce je nutné vědět, co to rozvojové země jsou. Je důležité znát jejich hlavní rysy, abychom si uvědomili, že Indie a Mongolsko nesou společné znaky s celou touto skupinou.

Rozvojová země je podle jedné z definic, která mi přijde nejvhodnější ta, která „...ve srovnání s rozvinutými zeměmi dosahuje nízké úrovně socioekonomického rozvoje.“<sup>18</sup> Země, které spadají do kategorie rozvojových zemí, jsou od sebe odlišné svou kulturou, jazykem, vyznáním, ale nesou několik společných znaků – jejich ekonomika nedosahuje úrovně rozvinutých států. Výrobní síly jsou na nižší úrovni. Podobné jsou i některé okolnosti v jejich historii. Rozvojové země byly v mnoha případech dříve koloniemi bohatších států. Ve většině případů je společným rysem i to, že na jejich území probíhaly nebo probíhají války, hladomory, epidemie různých nemocí a obyvatelé provází chudoba.

Rozvojový svět nese společné znaky, které jsou v každé individuální zemi v jiné míře, ale v každé hrají nějakou roli – vysoký stupeň analfabetismu, nízká úroveň zdravotnictví, vysoká úmrtnost, nedostatečná výživa, nezaměstnanost, nedostatečná dopravní infrastruktura a neefektivní administrativa.<sup>19</sup>

Rozvojové země mají více pojmenování, např. země globálního jihu, skupina zemí G77 (dnes tento termín již není přesný, protože počet zemí v tomto uskupení přesáhl počet 77) nebo země Třetího světa. Třetí pořadí v tomto názvu má samozřejmě své opodstatnění. Po 2. světové válce si vítězné mocnosti rozdělily sféru vlivu nad světem a v důsledku toho, byl rozdělen na tři části. První část byla nazvána Prvním světem a patřily do něj rozvinuté světové ekonomiky, kde byl uplatňován kapitalismus. Do Druhého světa patřily státy východního socialistického bloku pod vlivem Sovětského svazu. Země, které nepatřily ani do jednoho ze dvou zmíněných, tvořily Třetí svět. Označení Třetí svět a rozvojové země jsou dnes používány jako synonyma, nicméně v období vzniku pojmu Třetí svět, nebyly zahrnuty některé země, které jsou dnes rozvojové, např. Mongolsko.<sup>20</sup> Dodatečně bylo dodáno ještě

---

<sup>18</sup> DUŠKOVÁ, Lenka. *Encyklopedie rozvojových studií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-802-4429-489, s. 278.

<sup>19</sup> Tamtéž, s. 279.

<sup>20</sup> Tamtéž, s. 280.

označení pro Čtvrtý svět, do kterého patří kmeny, které se stále živí lovem a sběrem a civilizace se jich dotkla jen minimálně. Pro příklad mohu uvést kmen Masajů nebo Pygmejů, žijící v Africe.<sup>21</sup>

Které země tedy můžeme zařadit pod termín rozvojové země? „Zjednodušeně lze říci, že rozvojový svět zahrnuje většinu států Asie, státy severní i subsaharské Afriky, Latinské Ameriky, Oceánie i některé země východní a jihovýchodní Evropy.“<sup>22</sup> Rozvojový svět ale není geografický pojem, je to kategorie sociální – je to skupina států, které se shodují v určitých aspektech, které jsem uvedla výše.

Země se mohou stát rozvojovými mnoha způsoby. Rychlou cestou k ekonomickým problémům bylo získání nezávislosti na bohatších zemích a nepodařené pokusy o rychlý rozvoj. Další problém je zadluženost země a nemožnost se z dluhů dostat. Nevýhodné geografické podmínky bývají také faktorem, kvůli kterému země zaostávají – nemohou kvůli špatnému terénu pěstovat plodiny, těžít a musí všechny suroviny dovážet. Ať se jedná o kterýkoliv z důvodů, zaostalost země a nižší příliv turistů spolu úzce souvisí.

Země, která je dnes rozvojová, nemusí mít tento status napořád. Díky zlepšování situace může země tuto hranici překročit a označení rozvojová země už se jí týkat nemusí. Jako příklad uvedu Japonsko, které se během posledních desetiletí dostalo do vyspělé části světa.<sup>23</sup>

### 3.1 Způsoby určování rozvojových zemí

Rozvojové země se dělí do několika skupin podle stupně rozvojovosti. Dělení ale není jednotné. Jeden ze způsobů rozdělení a určování rozvojovosti používá k měření ukazatel HDI, neboli index lidského rozvoje. „HDI je kompozitní ukazatel, který zahrnuje tři hlavní oblasti bohatství: příjem, vzdělání a zdraví, čemuž odpovídají tyto komponenty: index HDP, index vzdělání a index délky života.“<sup>24</sup> HDI může mít hodnotu 0 – 100, čím vyšší je hodnota,

---

<sup>21</sup> WOLF, Josef. *Abeceda národů: výkladový slovník kmenů, národností a národů*. Vyd. 1. Praha: Horizont, 1984, s. 166.

<sup>22</sup> DUŠKOVÁ, Lenka. *Encyklopedie rozvojových studií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-802-4429-489, s. 279.

<sup>23</sup> HOLUBEC, Stanislav. *Sociologie světových systémů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, Studie (Sociologické nakladatelství), 58. sv. ISBN 978-807-4190-148, s. 18.

<sup>24</sup> DUBA, Nomsa. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy? : sborník textů*. Vyd. 1. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, Ekonomika, právo, politika, 75/2009. ISBN 978-808-6547-749, s. 50.



tím větší je úroveň chudoby. Tyto dva indexy mají souvislost – čím má země vyšší HDI, tím je nižší HDP.<sup>25</sup>

Další způsob vzešel z Metodiky Výboru OSN pro rozvojovou politiku. Tento přístup říká, že aby země byla označována za rozvojovou, musí splnit tři podmínky. První z nich má zkratku GNI (gross national income) per capita a uvádí, že pokud má země tříletý průměr národních příjmů nižší než 905 USD (podle kurzu ČNB ze dne 28. 12. 2013 je to v přepočtu 17 978 korun českých) má být zahrnuta do rozvojových zemí. Druhou podmínkou je HAI (human asset index) „jako kompozit čtyř hodnocených oblastí rozvoje lidských zdrojů – výživy, zdraví, vzdělání a gramotnosti dospělých.“<sup>26</sup> Poslední je EVI (economic vulnerability index), která posuzuje pět faktorů, mezi něž patří odolnost vůči přírodním otřesům, odolnost vůči výkyvům v mezinárodním obchodě, míra rizika vůči šokům, ekonomická slabost a ekonomická odlehlost.

Světová banka vymyslela dělení, které je založeno pouze na výpočtu GNI per capita. Tímto způsobem jsou všechny země děleny do čtyř skupin – země s nízkým příjmem (pod 995 USD), země s nižším středním příjmem (996 – 3 945 USD), země s vyšším středním příjmem (3 496 – 12 195 USD) a země s vysokým příjmem (nad 12 196 USD).

### 3.2 Pomoc rozvojovým zemím

Mnoho států se snaží finančně pomáhat rozvojovým zemím. Tvoří se různé organizace, které se snaží prostředky shromáždit a posílat do rozvojových zemí. Dochází ale k problému, že rozvojovou pomoc poskytují lidé nižší až střední třídy z rozvinutých zemí a putuje k nejbohatším lidem z rozvojových zemí, kteří tímto pouze více zbohatnou a prohloubí se tak propast mezi bohatými a chudými. Pak mají nejvýše postavení lidé v rozvojových zemích prostředky k nákupu zbraní, kterými upevňují svůj status a utlačují chudé obyvatele. Roku 2005, po koncertech Live 8 a nátlaku OSN, byly odpuštěny nejchudším státům světa dluhy za čtyřicet miliard dolarů. K tomu bylo slíbeno zvýšit částku, kterou pomáhají nejbohatší státy ročně. Tento čin se zdá velmi šlechetným, ale výsledky se hodně odklonily od zamýšlené pomoci. Dluhy byly odpuštěny jen zemím, které měly

---

<sup>25</sup> DUBA, Nomsa. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy? : sborník textů*. Vyd. 1. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, Ekonomika, právo, politika, 75/2009. ISBN 978-808-6547-749, s. 50.

<sup>26</sup> PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice: význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích: evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3750-8, s. 168.

největší dluhy - těm, kteří s penězi neumí zacházet. Tak došlo k tomu, že země, které peníze rozhazovaly a utrácely za zbraně a moc, měly najednou čistý štít. Zatímco země, které se snažily své finance investovat a hospodařit s nimi, nedostaly žádné výhody a dluhy jim odpuštěny nebyly.<sup>27</sup>

Pomocí rozvojovým zemím by byla změna režimu. Mnoho dnes rozvinutých zemí bylo kdysi chudých a nevyspělých, např. Spojené státy, ale dokázaly se vypracovat dál, např. díky kapitalismu.

Bohaté státy by jim nejlépe pomohly zrušením cel a tím, aby jim dali možnost zapojit se do mezinárodního obchodu. Existuje vztah mezi vývojem zahraničního obchodu a růstem HDP. Jasným příkladem jsou země jižní Asie, jejichž ekonomika byla ještě nedávno (přibližně před 45 lety) na stejné úrovni jako subsaharská Afrika. To, co jim pomohlo vyjít z těchto poměrů je právě mezinárodní obchod. Díky tomu ekonomika rostla a životní úroveň se zlepšovala. Ve Vietnamu v 80. letech zvolnili opatření ve své ekonomice a dali tak prostor mezinárodnímu obchodu. "Podíl exportu se za necelých dvacet let zdvojnásobil, ekonomický růst činil průměrně 5% ročně."<sup>28</sup>

### 3.3 Turismus v rozvojových zemích

To, co chtějí turisté v cizí zemi prozkoumat, je její kulturní dědictví. Tento pojem se vysvětluje jako „konfigurace kulturních prvků, tj. artefaktů, sociokulturních regulativů (zejména hodnot, norem a kulturních vzorů) a idejí, jež jsou jako trvalé kolektivní vlastnictví a všeobecně sdílený výsledek materiální a duchovní činnosti členů určité kultury, předávány následujícím pokolením jako specifický typ dědictví.“<sup>29</sup> Proces přenášení kultury je kumulativní. Stále přibývají nové artefakty. Hodnoty a normy se mění. Jako návštěvník cizí země máme možnost sledovat rozdílnost našeho kulturního dědictví a toho v cizí kultuře. Každou chvíli se tvoří nové budovy a lidé mají další nápady o změnách norem, ale součástí kulturního dědictví jsou jen ty prvky, které se uchytily. Pokud některé prvky přestanou plnit funkci, už nejsou jeho součástí.

---

<sup>27</sup>DUBA, Nomsa. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy? : sborník textů*. Vyd. 1. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, Ekonomika, právo, politika, 75/2009. ISBN 978-808-6547-749, s. 80.

<sup>28</sup>Tamtéž, s. 53.

<sup>29</sup>HRDÝ, Ladislav. *Sociální a kulturní antropologie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl. a Sociologický ústav AV ČR, 1993, 157 p. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-901-4241-9, s. 92.

Právě díky tomu, že si uvědomíme rozdílnosti mezi naší kulturou a jinou, zjistíme, že není potřebné tvořit si stereotypy. Tím, že jinou kulturu skutečně poznáme, si uvědomíme, že není horší nebo lepší národ – jen odlišný. Druhá strana této mince spočívá v tom, že pomůžeme šířit kulturu navštěvované země a předávat tyto informace a zážitky dál. Pro příklad uvedu, jak turismus pomáhá kultuře mongolské: „Skrze turismus (mimo jiné) může okolní svět pomoci mongolským kočovníkům, aby se stali součástí moderního světa a přitom si zachovali kulturní dědictví jejich jedinečného životního stylu, který jim tak dobře sloužil prakticky beze změny po celá dlouhá staletí.“<sup>30</sup>

Pro úplnost uvedu hodnoty, které ukazují, kolik turistů ročně navštěvuje Asii. Mezinárodní turismus do Asie a Pacifiku v roce 2011 činil 22,1% ze všech příjezdů světa.<sup>31</sup>

Když se zaměřím konkrétně na Indii a Mongolsko, hodnoty budou následující: Do Indie jezdí ročně 5 776 000 turistů. Mongolsko má nižší návštěvnost – 456 000 turistů ročně. Tyto hodnoty jsou z roku 2010.<sup>32</sup>

---

<sup>30</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 21.

<sup>31</sup>HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4430-8, s. 20.

<sup>32</sup> Tamtéž, s. 29.

## 4 Indie

### 4.1 Charakteristika

Počet obyvatel: 1 210 000 000 obyvatel

Rozloha: 3 287 263 km<sup>2</sup>

Hustota zalidnění: 382 obyvatel na km<sup>2</sup>

Státní zřízení: parlamentní republika

Hlavní město: Nové Dillí

Úřední jazyk: hindština a angličtina

Nejrozšířenější náboženství: hinduismus, islám, křesťanství

Indie se řadí do regionu Jižní Asie a můžeme ji nalézt na poloostrově Přední Indie. Hraničí se státy – Bangladéš, Barma, Čínská lidová republika, Bhútán, Nepál a Pákistán. Indie je omývána Indickým oceánem. Hlavním městem je Nové Dillí. Indie je rozdělena na 28 svazových států, 6 svazových teritorií a teritorium hlavního města.

Je to jedna z nejlidnatějších zemí světa a z toho 70% indického obyvatelstva žije na venkově. To se samozřejmě odráží na indické kultuře a způsobu života. V Indii jsou obrovské rozdíly mezi bohatými a chudými a tato propast se stále zvětšuje. I když ji v dnešní době řadíme mezi rozvojové země, má velký potenciál se tomuto označení v budoucnu vyhnout.<sup>33</sup>

### 4.2 Stručná historie

Nejstarší zmínky o indické civilizaci sahají do 3. tisíciletí př. Kr. První známá kultura se nazývala harrapská (nebo také protoindická) a vyznačovala se rozvinutým zemědělstvím s promyšleným zavlažovacím systémem. Důraz kladli i na výstavbu měst, která byla v této době budována se silným ohledem na hygienu. Lázně i kanalizace byly dostupné téměř pro všechny.<sup>34</sup> Tohle období indických dějin je plné bílých míst. Nejsou dostatečné prameny

---

<sup>33</sup> Indie. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [2012] [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asia/indie/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asia/indie/index.html).

<sup>34</sup> KREJČÍ, Jaroslav a Anna KREJČOVÁ. *Civilizace Asie a Blízkého východu: náboženství a politika v souhře a střetání*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-706-6734-6, s. 155.

k tomu, abychom zjistili, jaký byl jejich život, hlavně z toho důvodu, že jejich písmo je dodnes nerozluštěné.<sup>35</sup>

Důležitým mezníkem byl příchod indoevropských (árijských) kmenů ze severozápadu (mezi 18. a 16. stol. př. Kr.<sup>36</sup>), které zatlačily původní obyvatelstvo a postupně se s nimi smísily. Není jisté, jestli tyto kmeny byly dobytvačné, nebo se jen v míru přidaly k původní harrapské civilizaci. Tito přistěhovalci vnesli do tohoto regionu své náboženství, které se následně sloučilo s původním, a vznikl z něj hinduismus. S tímto náboženstvím přišlo i rozdělování lidí do kast (o kastách viz kapitola Lidé). Kasty měly původně jiný význam než dnes. V té době to bylo jen zaměstnání. Až později se z nich stal dědičný status.<sup>37</sup>

V rozmezí 10. až 6. stol. př. Kr. se v Indii rozmáhala védská společnost. Kasta bráhmanů se stává dominující společenskou vrstvou. Tato doba je plná rivality, válečných tažení a migrace obyvatelstva, které doprovázela asimilace původních kultů a árijských kmenů.<sup>38</sup>

Jako reakce na nadvládu kasty bráhmanů se v Indii rodí buddhismus a džinismus. Tato učení, na rozdíl od kastovního systému hinduistů, uznávají rovnost mezi lidmi. Buddhismus se těšil velké oblibě a dostal se i za hranice Indie. Počátkem druhého tisíciletí byl však znovu vytlačen hinduismem. Buddhismus zastával i maurjský panovník Ašóka, který sjednotil na dlouhou dobu celý indický subkontinent. Po jeho smrti se Indie znovu rozdělila a panovnické rody se střídaly v pokusech o její další sjednocení.

Rozpínající se Indie lákala islámské chalífy k tomu, aby rozšiřovali svou víru i teritorium. Tímto způsobem se do Indie dostal islám. Vyznavači islámu se v Indii usazovali a postupně splývali s místním obyvatelstvem. Islám má v Indii velkou část příznivců dodnes.

Za dynastie Mughalů země prosperovala. V této době vznikl i nádherný památník Tádžmahal. Je to doba, kdy se do Indie dostali první evropští obchodníci. Prvním Evropanem, který objevil cestu do Indie, byl Vasco de Gama.<sup>39</sup>

Co se týká indické koloniální minulosti, země, které měly nadvládu, se střídaly. První přišli Portugalci, poté Nizozemci, Francouzi a Angličané. Portugalci měli v Indii velký vliv, ale už v 17. století přišli o většinu svých kolonií. Spory mezi Francií a Anglií se vystupňovaly

---

<sup>35</sup> FILIPSKÝ, Jan. *Indie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, Stručná historie států. ISBN 978-807-2773-817, s. 17.

<sup>36</sup> KREJČÍ, Jaroslav a Anna KREJČOVÁ. *Civilizace Asie a Blízkého východu: náboženství a politika v souhře a střetání*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-706-6734-6, s. 156.

<sup>37</sup> HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4430-8, s. 52.

<sup>38</sup> FÁREK, Jiří. *Indická republika*. 1. vyd. Praha: PRESSFOTO, 1974, s. 7.

<sup>39</sup> Tamtéž, s. 11.

a vedly ke karnátské válce. V tomto sporu vyhrála Anglie a Francie se musela vzdát většiny svých kolonií. Britská východoindická společnost měla monopol na obchod v Indii. Indové se proti koloniálně nadvládě několikrát vzbouřili, ale jejich snahy byly potlačeny.

V roce 1920 Indové, v čele s Mahátmou Gándhím, povstali a žádali o osamostatnění. Díky jeho silné osobnosti a kvůli tomu, že Británie byla oslabena po 2. sv. v., se okolnosti spojily v jejich prospěch a roku 1947 se Británie vzdala své nadvlády. Indie se stala nezávislou a rozdělila se na dva státy – muslimský Pákistán a hinduistickou Indii. Přesuny lidí za vírou, z Pákistánu do Indie nebo naopak, způsobily nepokoje, které měly za vinu tisíce mrtvých. Ještě téhož roku, kdy Indie získala nezávislost, vypukla mezi Indií a Pákistánem válka o Kašmír, která trvá až dodnes.<sup>40</sup>

### 4.3 Lidé

„Svět je obýván lidmi, a nikoli kulturami.“<sup>41</sup> Z toho důvodu věnuji tuto kapitolu popisu života Indů. Zaměřím se na základní rozdělení indické společnosti do kast, protože to ovlivňovalo a stále ovlivňuje celou Indii. Vypíší znaky jejich kultury a některé, v dnešní době dodržované, zvyky a tradice.

#### 4.3.1 Kasty

Indická společnost není rovnoprávná. Podle náboženské tradice hinduismu, se lidé dělili do čtyř varn. Pojem varna vznikl už ve védském období. V 16. století přijeli do Indie Portugalci. Všimli si rozdělení indické společnosti a začali jednotlivým skupinám říkat kasty.

Kasty jsou dědičným statutem. Není možné svůj status změnit. Sňatky jsou povoleny jen v rámci stejné kasty, jsou tedy endogamní skupinou. Nicméně, je dodržována přísná rodová exogamie, což znamená, že je zakázáno uzavírat sňatky mezi příslušníky stejného rodu. Pravidlo, týkající se endogamie skupin se v dnešní době nedodrží tak striktně jako

---

<sup>40</sup> HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4430-8, s. 53.

<sup>41</sup> ERIKSEN, Thomas Hylland a Marek JAKOUBEK. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-807-2549-252, s. 16.

v minulosti. Stále jsou ale lidé, kteří se podle něj řídí. Rodová exogamie je dodržována i v dnešní době.<sup>42</sup>

Teď přejdu k popisu jednotlivých kast. Nejvyšší kastou jsou bráhmani – kněží a učitelé. Tato kasta podle pověsti vyšla z Bráhmovy hlavy. Druhá kasta – kšatrijové se zrodili z paží, a jsou to vládci a bojovníci. Třetí kasta se skládá z obchodníků, kteří vyšli z břicha, řemeslníků, kteří vzešli z nohou a patří sem i rolníci. Tyto tři skupiny tvoří střední stav a říká se jim vaišjové. Čtvrtou kastou jsou šúdrové – ti, kteří slouží a podle legendy vzešli z chodidel.<sup>43</sup>

Mimo tyto kasty existují ještě nedotknutelní, kteří jsou úplně na posledním stupni společenského žebříčku. Ti zastávají nejhorší práci a lidé se jich nesmějí ani dotknout. Pokud se jich člověk z jiné kasty dotkne, musí poté vykonat obřad očištění. Dokonce i jejich stín je nečistý. Uklízejí odpad, odklízí mrtvolky, vynášejí záchody a žijí v nuzných podmínkách bez majetku. Tito lidé si svůj osud nevybírají, stanou se nedotknutelnými dědičně. Berou své postavení jako trest za hříchy, kterých se dopustili v minulých životech, a proto ho berou s pokorou a beze snahy něco na tom měnit. Nedotknutelných žije v dnešní Indii asi 160 milionů.

Ačkoliv jsou kasty už od roku 1950 zrušeny, tento systém je tak silně zakořeněn, že ho zákony nedokážou změnit. Nedotknutelní, i když mají právně stejné možnosti jako všichni ostatní, jsou stále vyháněni ze svatých míst a jsou terčem diskriminace. Jsou známy i případy, kdy lékaři odmítli poskytnout pomoc členům této skupiny a mělo to tragické následky. Vláda učinila několik opatření, která měla pomoci nedotknutelným ve formě pozitivní diskriminace, což znamená zvýhodňování skupiny, např. při přijetí do zaměstnání nebo škol. Situace se ale ani pomocí vládních opatření nezlepšila.<sup>44</sup>

#### 4.3.2 Indové

Náboženství Indů je velmi rozmanité. Většina lidí se přiznává k hinduismu (80%), ale je tu i spousta dalších. Velmi rozvinutá je tu islámská menšina (13,4%). Křesťanství si také najde své zastánce (2,3%). Specifickou skupinou jsou sikhové (1,9%), kteří jsou v dnešní době tématem diskusí, protože jsou malou, ale silnou menšinou. V Indii jsou stále

---

<sup>42</sup> *Základy asijských náboženství*. 1. vyd. Editor Blanka Knotková. Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0832-4, s. 134.

<sup>43</sup> FÁREK, Jiří. *Indická republika*. 1. vyd. Praha: PRESSFOTO, 1974, s. 7.

<sup>44</sup> KUDLÁČEK, Ladislav. Život nedotknutelných. In: *Rozvojovka* [online]. 2009 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/688-zivot-nedotknutelnych.htm>.

ještě vyznavači buddhismu (0,8%) a džinismu (0,4%), ale tato skupina není tak početná jako ostatní.<sup>45</sup>

Hinduismus, jako nejrozšířenější náboženství, bude i pro mě v této kapitole jedním z hlavních bodů zájmu. Nebudu popisovat hodnoty a významy této víry, ale zaměřím se spíše na to, jaké sociální problémy s tímto souvisí.

Odlišnosti mezi dvěma nejrozšířenějšími náboženstvími, hinduismem a islámem často vyvolávají různé konflikty. Nicméně právě tohle spojení dělá z Indie tak rozmanitou zemi. Zajímavé je, jak jsou tato dvě náboženství viditelná na architektuře. Islám je silně monoteistické náboženství, zatímco hinduismus je přesným opakem. Na základě toho můžeme vidět stát vedle sebe přísnou islámskou mešitu hned vedle bujných hinduistických chrámů.

Rozdílnost náboženství je patrná i v kuchyni. Muslim si rád pochutná na hovězím mase, což je pro hinduisty něco nemyslitelného (kráva je pro hinduisty posvátná). Nejvyšší islámský svátek se nazývá Íd al-adhá, neboli svátek obětí. Při tomto svátku se rituálně zabíjí zvířata, nejčastěji ovce nebo kozy. V mnoha případech se zabíjí i krávy a to je pro hinduisty nepřijatelné. „Zabití krávy považuje pravověrný hinduista za smrtelný hřích, hovězí maso nemůže pozřít.“<sup>46</sup> Kult krávy v Indii vznikl už v 1. tisíciletí n. l. a pravděpodobně se vyvinul z kultu Křišny-pastýře. Tahle rozdílnost přispívá k mnoha konfliktním situacím.<sup>47</sup>

Indické odívání je také výjimečnou kapitolou jejich kultury. Hinduistické ženy nosí sári, muslimky jsou zahaleny v burkách, zatímco mužské odívání je u všech náboženství vcelku stejné. S tou výjimkou, že sikhové nosí neustále turban. Rozdílnosti těchto dvou skupin způsobují, že jsou muslimové často separováni, např. proto, že jim hinduisté nepronažmou byt atd. Takto vznikají muslimské čtvrtě.<sup>48</sup>

Každý Ind má základnu v oblasti své rodiny nebo kasty (i když jsou dnes kasty zakázány, stejně tento pojem budu používat, protože Indové se podle něj stále řídí). Pokud Ind nechce být součástí tohoto stylu života, musí se stát asketou nebo náboženským myslitelem. Manželství je pro ně povinnost a největší cíl, kterého páry mají dosáhnout, je

---

<sup>45</sup> Indie. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [2012] [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asiie/indie/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asiie/indie/index.html).

<sup>46</sup> *Základy asijských náboženství*. 1. vyd. Editor Blanka Knotková. Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0832-4., s. 143.

<sup>47</sup> KIRSTE, Reinhard, Udo TWORUSCHKA a Herbert SCHULTZE. *Svátky světových náboženství*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad. ISBN 80-702-1588-7, s. 73.

<sup>48</sup> KRÁSA, Miloslav, Dušan ZBAVITEL a Dagmar MARKOVÁ. *Indie a Indové: od dávnověku k dnešku*. Vyd. 1. Praha, 1997. ISBN 80-702-1216-0, s. 339.



plodit co nejvíce potomků. To je jednou z příčin obrovského populačního přírůstku v Indii. Dívky s hinduistickou vírou, by měly být provdány ještě před pubertou, aby využily celý svůj plodný život k rození dětí, nejlépe synů. Bezdětné ženy přinášejí neštěstí, protože hlavním cílem ženy, je родit. Když tuhle povinnost žena vykonat nemůže, není něco podle Indů v pořádku.

Sňatky jsou v indické společnosti domlouvány rodiči. To, že by se lidé seznamovali jako v Evropě a uzavírali manželství pouze ze svého rozhodnutí je v Indii ojedinělé. Tohle je jeden z aspektů, kterému Evropané často nerozumí. Pro Indy je to ale součást jejich kulturní tradice. Rodina, která provdá ženu, musí zaplatit věno a žena se nastěhuje k rodině svého muže. Tahle tradice často způsobuje zadlužení rodiny. Je to i jeden z důvodů, proč je pro Indy důležitější muž než žena – žena stojí peníze, muž získává peníze. Rozvod je v Indii povolený, ale žena po rozvodu má nízký status a pravděpodobnost uzavření dalšího sňatku je velmi nízká.

Jak už jsem zmínila, postavení ženy ve společnosti je v Indii odlišné. Uvedu zde příklad. Žena v domácnosti vaří. Nejdříve se ale musí najíst její manžel a syn a až poté jí ona. V důsledku toho bývají ženy podvyživené a tato situace se nemění ani v době, kdy je žena těhotná. To může způsobovat zdravotní problémy u ženy i u dětí.<sup>49</sup>

Co se týče gramotnosti obyvatel, situace je proměnlivá. Počet gramotných přibývá, ale zvyšuje se také počet obyvatel, takže procentuálně je počet ngramotných stále vysoký. Gramotnost žen je nižší, kvůli jejich postavení. Je časté, že rodiny děti pošlou do školy na rok nebo na dva a potom, kvůli špatným finančním podmínkám, je ze školy vezmou, aby pomáhaly s domácností (to se děje hlavně na vesnicích).

Indické myšlení je rozdílné už ze své podstaty. Evropané se snaží věci objektivně posoudit a poté na základě toho jednat. Indové jsou na rozdíl od nás intuitivní. Usilování o stav nirvány napovídá, že jejich životní cíle jsou také odlišné od cílů Evropanů. Nirvána nemá žádný protiklad. Není to jako nebe a peklo, je to jen jedno, dokonalé požehnání.<sup>50</sup>

Pojem čistota má pro Indy jiný význam než pro Čechy. Je to pro ně duchovní stav – čistý musí člověk být uvnitř. I přesto, že se zdá, že nedbají na čistotu zevnějšku, přece jen to

---

<sup>49</sup> KRÁSA, Miloslav, Dušan ZBAVITEL a Dagmar MARKOVÁ. *Indie a Indové: od dávnověku k dnešku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-702-1216-0, s. 329.

<sup>50</sup> KREJČÍ, Jaroslav a Anna KREJČOVÁ. *Civilizace Asie a Blízkého východu: náboženství a politika v souhře a střetání*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-706-6734-6, s. 154.

není pravda. Pro příklad – průměrný Ind se myje třikrát denně a pro čištění uší a nosu je dokonce samostatné povolání. Tohle řemeslo se provozuje na ulici a pro Indy je přirozené tuto očistu praktikovat co nejčastěji. Většině Indů připadá, že Evropané nedbají na svou hygienu a že jsou špinaví. Je to znovu jen otázka zvyků a hodnot dané kultury. Indové se bez rozpaků vymočí na ulici a plivou, kudy chodí, ale jejich čistota má duchovní rozměr.<sup>51</sup>

Pohřební rituály v Indii jsou spojené s vodou. Mrtví jsou spáleni a jejich popel je vsypán do posvátné řeky nebo do moře. Jejich posvátná řeka se nazývá Ganga. Je to místo, kde se konají rituály očišťování a kde zároveň sypou popel mrtvých. Každý Ind by měl minimálně jednou za život přijít k této posvátné řece.<sup>52</sup>

---

<sup>51</sup> *Základy asijských náboženství*. 1. vyd. Editor Blanka Knotková. Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0832-4, s. 120.

<sup>52</sup> *Tamtéž*, s. 124.

## 5 Mongolsko

### 5.1 Charakteristika

Počet obyvatel: 2 868 000

Rozloha: 1 564 100 km<sup>2</sup>

hustota zalidnění: 0,9 – 246,8 obyv. na km<sup>2</sup>

Státní zřízení: parlamentní republika

Hlavní město: Ulánbátar

Úřední jazyk: chalch mongolština

Nejrozšířenější náboženství: buddhismus

Mongolsko se nachází v Severovýchodní Asii a hraničí s Ruskem a Čínou. V této zemi je 21 provincií (ajmagů) a hlavním městem je Ulánbátar.

Je to země, ve které jsou obrovské rozdíly ohledně hustoty obyvatel. Největší rozdíl je mezi hlavním městem a vesnicemi. V Mongolských vesnicích je 0,9 osob na km<sup>2</sup>, zatímco v Ulánbátaru je to 246,8 obyvatel na km<sup>2</sup>. V Ulánbátaru žije téměř polovina všech Mongolů.

Velké klimatické změny jsou pro tuto zemi typické. Horká léta a ledové zimy se střídají obě se stejnou intenzitou. Třetinu rozlohy Mongolska tvoří poušť Gobi – místo, kde teploty v zimě dosahují až minus 40 stupňů a v létě až 40 stupňů nad nulou.<sup>53</sup>

### 5.2 Stručná historie

Podle historiků byla jako první na území dnešního Mongolska, kočovná skupina Skythů. Mongolsko byla planina, na které žily kočovné kmeny. Mongolskem se začala nazývat až později. Znamější skupinou byli Hunové, kteří se zde objevili už kolem 3. stol. př. Kr. Tento kmen byl dobovačný a dlouhou dobu ohrožoval obzvlášť Čínu. Následně se na území dnešního Mongolska dobývali Turci, po kterých zůstalo mnoho archeologických nálezů. Mezi další kmeny, které měly později nadvládu, patří Ujgurové, Kitani aj.

---

<sup>53</sup> Mongolsko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [2012] [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asie/mongolsko/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/mongolsko/index.html).

O událostech v Mongolsku během 12. – 13. století (vytvoření mongolské říše) mají historikové minimální množství informací. Kvůli tomu, že Mongolové byli vždy kočovníky, vzniklo jen několik písemných památek. Informace o jejich historii se tedy získávají hlavně díky archeologickým nálezům. Dobře zmapována je doba Čingischána, ale většina okolností není jasná. Je ale známo, že se vyskytl konflikt mezi mongolským klanem, který přišel ve 12. století, a dynastií Tin, spojenou s Tatary.

V roce 1162 se narodil Čingischán (původním jménem Temüdzin), který se později stal Velkým chánem mongolského národa. Porazil Tatary a sjednotil mongolskou říši. Po jeho smrti byla jeho obrovská říše rozdělena mezi jeho syny a vnuky.

Ögedej - jeden ze synů Čingischána (třetí v pořadí) byl vyhlášen druhým Velkým chánem a rozšířil mongolskou říši o Polsko a Maďarsko. Mongolské kmeny v celé Čingischánově linii rozšiřovaly území do obrovských rozměrů. V roce 1243 byla říše přejmenována na Zlatou hordu. „Na konci 13. století byla mongolská říše největším impériem v historii.“<sup>54</sup> Rozšiřování pokračovalo až do chvíle, kdy Mongolové utrpěli porážku od ruských vojsk a museli se stáhnout z jejich území.

Sláva mongolského impéria rychle přišla, ale i rychle odešla. Po několika porážkách se říše rozpadla a mongolové se znovu vrátili ke kočovnému způsobu života. Po rozpadu říše se u moci vystřídaly např. dynastie Jüan, Ming, Čchin a také mandžuská dynastie Čching. Během vlády dynastie Čchin sílil vliv tibetského buddhismu. V Mongolsku už v té době vznikaly buddhistické chrámy. Za dynastie Mandžuuů došlo ke střetům s Ruskem. Tento spor byl vyřešen mírovou smlouvou a dohodou o hranicích Mongolska.

V 17. století měla nadvládu nad Mongolskem dynastie Čching, která vládla i v Číně. Tím se Mongolsko rozdělilo na Vnitřní Mongolsko, které bylo pod jejich nadvládou a Vnější Mongolsko, které bylo samostatné. Nakonec bylo ale i Vnější Mongolsko podrobena. Závislost na Číně trvala až do začátku 20. století. Po nepodařených bojích Mongolů za nezávislost, na pomoc přišli Sověti.

Mongolsko přijalo názory Sovětského svazu a komunismus pomalu vytlačoval známky buddhismu. Z Mongolska se stala Mongolská lidová republika a na scénu přišla konfiskace majetku, kolektivizace chovatelů dobytka a popravy lámaistických vůdců.

V roce 1945 proběhlo v Mongolsku referendum a vyšlo z něj, že nezávislost je jasná volba. Stále ale byli ekonomicky závislí na Sovětském svazu. Roku 1961 se Mongolsko

---

<sup>54</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 40.

dostalo do OSN. V 90. letech se Mongolsko přiklonilo k demokracii a to byl začátek pokroku, který se snaží dále udržovat a zlepšovat svou situaci ve světě.<sup>55</sup>

### 5.3 Lidé

Kulturní dědictví Mongolska se neskládá jen z architektonických památek. Jeho součástí jsou i kočovníci, kteří žijí způsobem, který funguje už tisíce let. V této kapitole se zaměřím na nomády. Popíši jejich život a také způsob bydlení. V kapitole Mongolové se budu zabývat náboženstvím a dalšími viditelnými znaky jejich kultury, jako je např. odívání.

#### 5.3.1 Kočovníci

„Kočovník je příslušník určité etnické skupiny, jejímž životním stylem, nejčastěji souvisejícím se zajišťováním obživy, je přemísťování se z místa na místo.“<sup>56</sup> Kočovný, nebo polokočovný způsob života v Mongolsku praktikuje asi 35 – 40% obyvatel. Z toho je jen 15% nomádů, kteří se pořád stěhují a žijí pravým nomádkým způsobem. Ostatní žijí ve městech, v kamenných domech a tento styl nepraktikují.

Existuje mnoho mongolských kmenů, které mají mezi sebou výrazné rozdíly. Nejpočetnějším etnikem jsou Chalchové, kteří představují 81,5% celkové populace (1,9 milionů). Jejich jazyk byl základem pro dnešní mongolštinu. Dalším početným kmenem jsou Orjáté.

Mongolští Kazachové jsou největší národností menšinou Mongolska. Je jich 102 900, což tvoří 4,3% obyvatel. Kazaši se vyznačují tím, že loví zvěř pomocí ochočených orlů. Žijí v jurtách, které jsou podobné mongolským. Jsou to většinou sunnité.<sup>57</sup>

Kočovníci se živí pastevectvím a chovem dobytka. Tím, že kočují, nemohou hromadit majetek. Mají jen nejnnutnější věci, potřebné k životu. To mimo jiné vysvětluje, proč nomádi tolik zdobí předměty každodenní potřeby. To málo co mají, chtějí mít co nejlépe upravené a esteticky zajímavé.

---

<sup>55</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 42.

<sup>56</sup> ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-807-2018-802, s. 265.

<sup>57</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 87.

Jejich svobodný způsob života nebyl možný vždy. V průběhu dějin se několikrát stalo, že museli kočování nechat a odebrat se do měst. Naposledy se tak stalo za doby komunismu, kdy byla prosazena zemědělská reforma o násilné kolektivizaci. Na druhou stranu, měli v této době plat a veterinární péči o zvířata.

I v dnešní době se potýkají s problémy. Nomádi jsou chudí. Uživí se svým stylem života, ale na jakýkoliv nadstandard nemají. Když potřebují věci, které si neumí sami vyrobit, prodávají vlnu, ovčí kůže nebo maso. Za utržené peníze si pak potřebné věci koupí. Funguje u nich i směnný obchod. Tyto výměny nejsou v dnešní době tak složité. Pastevci dojedou do obchodu auty a nemusí se přepravovat na velbloudech.<sup>58</sup>

Většinu věcí si vyrobit dokážou. Z koňských hřív splétají provazy a sedla si také vyrobí sami. Z hověziny tvoří vaky, pro uchovávání ajragu (jiným názvem kumys), což je zkvašený alkoholický nápoj, který se vyrábí z kobyliho mléka. Co se týče jídla, dělají si vlastní jogurty, tvaroh, domácí sýry nebo sušené maso. Ze zvířat použijí každou část. Z vnitřností udělají vaky, obsah střev usuší a používají jako topivo.

Doba, ve které se nomádi přesouvají, závisí hlavně na přírodě. Ve chvíli, kdy uvidí první výhonky trávy, stěhují se do vyšších poloh. Zimu stráví v nížinách, a když přijde jaro, vydají se na pouť do horských údolí.

Problém nastane, když přijde sucho, nebo tuhá zima. Zvířata mrznou a nemají co jíst. Pak se musejí přemístit někam, kde jsou podmínky lepší. Pastevci rozdělují zvířata do pěti skupin podle teploty čumáku. Nejteplejší mají koně a ovce. Velbloudi a kozy patří do skupiny se studených čenicem.

Když se nomádké tábory stěhují, všechen jejich majetek a součásti jurt se naloží na vozíky a přesouvají se dál. V dnešní době už se k přesunům někdy používají i dopravní prostředky. Stěhují se v průměru každé dva měsíce. Pokud je nepříznivé počasí, doba pobytu na jednom místě se mění.

Jejich obydlí se nazývá jurta. Je to stanová chýše s kruhovým půdorysem. „Kulatý tvar zajišťuje klouzání studeného větru po jejím obvodu a nedochází tak k velkým ztrátám

---

<sup>58</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3 s. 97.

tepla.“<sup>59</sup> Díky tomuto a plstěným stěnám je v jurtách teplo i v zimním období. Materiály, který se používají ke stavbě jurty, jsou dřevo, plsti, celtoviny a velbloudí kůže.

V jurtách je malé okno, které má několik využití. Funguje jako komín a také jako sluneční hodiny. Když oknem proniknou první ranní paprsky, znamená to, že je čas podojit dobytek. Pokud svítí světlo na zadní část jurty, je už po poledni a nemá smysl vydávat se na cesty.

Stavba jurt má několik kroků. První se položí podlaha, která je buď z dřevěných desek, nebo z koberců. Na ni se umístí všechen nábytek a až nakonec se postaví konstrukce jurty. Kdyby se to dělalo naopak, nebylo by možné dostat nábytek úzkým otvorem dovnitř.

Život v jurtách má svá jasná pravidla. Dveře se orientují na jih. Nábytek se poskládá podle přesně daných struktur a každá část jurty slouží k jiné činnosti. Ve středu jsou kamna. Nacházejí se pod větracím otvorem, aby se kouř nedržel uvnitř. Místa ke spaní jsou na východní a západní straně. Západní část jurty patří mužům a jsou v ní pracovní nástroje. Na ženské, východní straně jsou uloženy věci potřebné k vaření.

Pravidla má i využívání okolí jurty. „Vnitřní okruh jurty končí tam, kde jsou uvázání koně a kde se vykonávají běžné domácí práce.“<sup>60</sup> Ve vnějším pásmu jsou všechna zvířata, pod dohledem žen. Prostor, na který vedou zvířata na pastvu je doménou muže a může být až několik kilometrů v okolí jurt.

Problémem je přístup k vodě. Protože není jednoduché vodu sehnat kdekoliv, šetří se s ní. To se odráží na kvalitě jejich hygieny. Myjí se většinou jen hadříkem namočeným ve vodě.

Sezení v jurtách má svá pravidla. Každá věková skupina má vyhrazené místo, kam si může sednout a způsob sedu. Děti mají sedět s nataženýma nohama, mladé ženy s jednou nohou pod sebou. Projevem neúcty je, když si člověk sedne a překříží nohy. Prostřednictvím sedu Mongolové vyjadřují i smutek. Pokud si sednou a položí ruce s roztáhlými prsty na zem, vyjadřují tím hluboký zármutek.

I když žijí dávným způsobem života, i k nim se dostaly moderní vlivy. Někteří kočovníci mají na jurtách solární panely, nebo větrné turbíny, díky kterým mají přístup k elektřině. Jejich kočovný způsob života se ale stále zachovává.

---

<sup>59</sup> PRECLÍK, Jiří. *Cestou necestou po Asii: [Írán, Indie, Nepál, Tibet a Čína, Hong Kong a Macao, Mongolsko]*. 1. vyd. České Budějovice: Nová Forma, 2011. ISBN 978-80-7453-075-3, s. 128.

<sup>60</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 103.

### 5.3.2 Mongolové

Mongolsko je tolerantní ke všem vyznáním, nicméně nejrozšířenější víra je buddhismus, který i s jeho odnožemi vyznává 94% Mongolů. Další významnou skupinu tvoří islám (6% věřících).<sup>61</sup> Buddhismus je učení založené mj. na víře v reinkarnaci a karmu. Cílem člověka, je dosáhnout nirvány – blaženého stavu. Buddhismus byl, stejně jako většina tradičních náboženství, za komunismu zakázán. V dnešní době se rekonstruuji budovy, zničené za komunismu a buddhismus se rozšiřuje.

Nejstarší praktikované náboženství v Mongolsku je šamanismus. Šamani a šamanky provozují rituály, které údajně vytváří spojení s prastarými duchy a démony. Uvádějí se do transu pomocí hypnotických zvuků bubnů a mohou s nimi mluvit a žádat o ochranu členů komunity. Šamani určovali dny, kdy se kmeny stěhovaly, vybírali následníka trůnu a rozhodovali o vyhlášení válek. Toto náboženství nebylo zapsáno v knihách, ale předávalo se ústně – mezi šamany. Za komunismu byl šamanismus zakázán a v dnešní době je vyznavačů jen malé množství.

Lidové náboženství má podobné rysy jako šamanismus. Uctívá se nebe, oheň a hlavně předkové. Učení tohoto náboženství bylo sepsáno a stále se dodržují některé tradice. Obřad Ovó spočívá v tom, že se postaví hromada z kamení a větviček a lidé na toto místo přicházejí s prosbou o požehnání. Vzdávají tím úctu duchům přírody a prosí o dobré počasí a zdraví stád. Na toto místo donesou dary např. mléko, sýr, tvaroh nebo peníze. Tohoto obřadu se většinou účastní jenom muži.

Ženy mají sice nižší postavení ve společnosti, ale ne tak radikálně, jako v některých jiných asijských zemích. Mají odpovědnost za mnoho věcí, týkajících se domácnosti, ale i rozhodování. Musí oslovovat muže vždy s respektem. K jejich oslovení se přidává slovo „ta“, což značí úctu. Hlava rodiny má v jurtě vyhrazené čestné místo, na severním konci jurty. Muž se nepodílí na domácích pracích a rozhoduje o době přesunu jurty.

Tradiční mongolské svatby se vracejí teprve v poslední době. Za komunismu byly všechny tradice, spojené s buddhismem, vytlačeny, a lidé se brali po vzoru západního stylu.

---

<sup>61</sup> Mongolsko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [2012] [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asiemongolsko/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asiemongolsko/index.html).



Na tradiční buddhistické svatbě se zapalují pánve se žhavým uhlím, jako symbol věčného pouta mezi mužem a ženou. Novomanželům žehná místní láma a obřad se odehrává v buddhistických kláštorech. Věk, ve kterém se lidé obvykle berou, je vyšší než např. v Indii (kde se ženy vdávají ještě před pubertou). Na vesnicích se svatba odehrává v rodné jurtě a po vykonání obřadu se novomanželský pár přesune do své nové jurty.

Jejich oděv se nazývá dél a nosí ho muži i ženy. „Jedná se o elegantní tříčtvrteční roucho, které se zapíná na knoflíky, vedoucí od pravého ramene až ke krku se stojacím límcem.“<sup>62</sup> Tento oděv se vyznačuje pestrými barvami, převládá červená, oranžová, modrá a zelená. V zimě se nosí dél, který má teplou podšívku a přidává se ještě ovčí kožešina. Rukávy jsou dlouhé, aby zakryly i ruce. Na hlavách se nosí čapky nebo šátky. V minulosti se nosily výrazné špičaté čapky, ale v dnešní době už se nepoužívají. Tradiční boty mají název gutal a jejich hlavním znakem je zvednutá špička. Ve městech se tento národní oděv už nenosí, ale na vesnicích se nosí každý den.

Mongolský kalendář se skládá z dvanácti měsíců, kterým je přiřazeno dvanáct zvířat. Při hledání partnerů si Mongolové dávají pozor, aby jejich zvíře a zvíře partnera či partnerky, spolu mohlo fungovat. Muž myš si nebude chtít vzít např. ženu tygr, protože by to znamenalo, že jeho autorita bude potlačena.

---

<sup>62</sup> BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3, s. 91.

# PRAKTICKÁ ČÁST

## 6 Cíle výzkumu

Cíle mého výzkumu jsem rozdělila, podle knihy Švaříčka a Šedové, na tři skupiny:

1. Cíl intelektuální – má za úkol ukázat, jak projekt přispěje k rozšíření odborného poznání.
2. Cíl praktický – ukazuje, jestli bude možné výsledky výzkumu využít prakticky.
3. Cíl personální – zjišťuje, jakým způsobem výzkum obohatí výzkumníka.<sup>63</sup>

### Cíl intelektuální

Intelektuálním cílem je popsat turismus Čechů do rozvojových zemí. Chci poukázat na představy, které mají turisté o navštěvované rozvojové zemi a jak se tyto stereotypy změny, když danou zemi navštíví.

Dále chci popsat, jaké rozdíly mezi Českou republikou a navštěvovanou zemí byly nejpatrnější a poukázat na to, co jim tato cesta dala. Také se zabývám tím, na jaké reálné problémy můžeme v rozvojových zemích narazit a jak tyto problémy ovlivňují náš názor.

### Cíl praktický

Poodhaluji, jaké mají lidé předsudky ohledně rozvojových zemí, jestli je to ovlivnilo v motivaci do ní jet a jak změnili své názory po zkušenostech v cizí zemi. Výsledky by mohly posloužit k tomu, aby lidé měli větší povědomí o tom, co je v rozvojových zemích čeká a dokázali lépe pochopit odlišnou kulturu.

Tento výzkum se snaží ukázat, že z cesty do vzdálených zemí a z jiných kultur nemusíme být nesví, ale musíme k nim přistupovat otevřeně a poznávat cizí kultury. Mohlo by to přispět mimo jiné i k vyšší návštěvnosti těchto míst. To by bylo velkým přínosem pro ekonomiku rozvojových zemí, pro které je turismus významným zdrojem příjmů.

---

<sup>63</sup> ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 63.

### Cíl personální

Cílem je, abych lépe nahlédla do celé problematiky a pochopila propojenost cestování a kulturní antropologie. Pokaždé, když je člověk v jiné zemi a setkává se s jinou kulturou, by měl být tolerantní, a neměl by se řídit stereotypy. Je to pro mě zajímavé téma mimo jiné proto, že jsem studovala na střední škole cestovní ruch a mám tedy k tomuto tématu blízko.

## 7 Metodologie

### 7.1 Výzkumná metoda

Ve své práci jsem použila kvalitativní výzkum. Tento přístup se dá definovat několika způsoby, např. vymezením oproti kvantitativnímu. Jeden rozdíl je ve způsobu, kterým se získávají informace - v kvalitativním výzkumu se používá k získání dat rozhovor a v kvantitativním výzkumu dotazník.<sup>64</sup> Tato definice mírně zjednodušuje pohled na vymezení těchto pojmů, nicméně pro mě je zásadní, protože pro můj výzkum bylo důležité získat informace pomocí rozhovorů. Kdyby byla použita kvantitativní forma, informace by nebyly dostatečně přesné, protože v dotazníku jsou otázky jasně dané a výzkumník nemá možnost je upravovat podle situace.

Druh, který jsem použila, se nazývá polostrukturovaný rozhovor. Tento typ se vyznačuje tím, že máme předem dané téma a strukturu otázek, ale během rozhovoru se mnoho věcí teprve objeví a otázky se dají přizpůsobit okolnostem. Díky polostrukturovanosti měli respondenti možnost se lépe rozmluvit a nebyli svázáni striktně danou formou otázek. To někdy způsobovalo, že jsme zaběhli i k tomu, co s mým tématem nesouviselo, ale pomocí částečné struktury jsem respondenty nasměrovala zpět k tématu.

Další definice kvalitativního výzkumu se opírá o to, jakým způsobem se analyzují data. V tomto výzkumu je nutné hledat vztahy mezi zjištěnými informacemi a spojovat vzniklé kategorie do celků, na základě logiky. V kvantitativním výzkumu se využívá statistických procedur a výsledkem vznikají grafy a porovnání určitých jevů v procentech.<sup>65</sup>

### 7.2 Výzkumný vzorek

Při výběru výzkumného vzorku jsem dávala důraz na to, aby mí respondenti strávili v Mongolsku nebo v Indii minimálně měsíc. Tímto způsobem jsem se snažila zajistit, abych nedělala rozhovory s někým, kdo strávil celou dobu pobytu v hotelu, ale s lidmi, kteří se intenzivně stýkali s místním obyvatelstvem. Nebylo pro mě důležité pohlaví a nebyl pro mě relevantní ani věk. Ve výsledku jsem dělala rozhovory se dvěma muži a čtyřmi ženami, ve

---

<sup>64</sup> ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 13.

<sup>65</sup> Tamtéž, s. 15.

věkovém rozmezí 25 – 65 let. Tři rozhovory o Mongolsku a tři o Indii, aby byly informace vyvážené.

Při získávání respondentů jsem použila metodu sněhové koule. Dotazovaní mi doporučili další kontakty a takto jsem postupovala celou dobu. Nebylo proto potřeba shánět je jiným způsobem. Na doporučené adresy jsem poslala prosbu o poskytnutí rozhovoru a ani jednou jsem se nesečkala s negativní odpovědí. Po domluvě přes email jsem se s respondenty jednotlivě domluvila na místě a času schůzky a všechny proběhly úspěšně.

S každým z nich jsem se sešla, většinou v tiché kavárně nebo restauraci. Na začátku jsem jim představila téma a záměr práce. Poté jsem se zeptala, jestli mohu rozhovory nahrávat na diktafon. Vedla jsem rozhovory formou polostrukturovaného hloubkového rozhovoru. Průměrná délka setkání byla hodina. Všechny rozhovory proběhly v příjemném duchu a neobjevil se žádný problém. Každý pečlivě odpovídal na mé otázky.

### 7.3 Výzkumné otázky

Stanovila jsem si tři hlavní výzkumné otázky, z kterých vycházejí ty konkrétní. Uvedu otázky, použité v rozhovorech, ve zkrácené verzi. Celek jsem rozdělila do čtyř bloků. První blok se zaměřuje na obecné informace ohledně cíle cesty, délky pobytu, motivací aj. Tyto otázky jsem zařadila hlavně kvůli uvedení respondenta do rozhovoru a k získání praktických informací.

Druhý blok otázek se týká doby, kdy se cestovatel teprve rozhodoval vyjet do rozvojové země. Vždy jsem dopředu upozornila, že to jsou otázky o představách, které lidé měli ještě před cestou, aby nedošlo k nedorozumění. Důležité totiž je, oddělit to, co si mysleli před cestou a co poté.

Třetí blok je tvořen z dotazů na samotný pobyt a na situace, ve kterých se turisté ocitli. Ptám se i na rozdílnosti, které byly pro ně nejpatrnější, abych mohla porovnat, jak se lišila představa o tom, jaké budou a jaké byly doopravdy. Díky rozdělení otázek na před cestou, během návštěvy a po absolvování, jde lépe vidět, jak lidi ovlivnila samotná návštěva země.

Okruh otázek uzavírá poslední, čtvrtý blok, ve kterém zjišťuji, jakým způsobem cesta člověka ovlivnila a co si díky ní uvědomil. Pomocí odpovědí na dotazy ohledně nejhorších a nejlepších zážitků ze země poukazují na to, co je na jiné kultuře pro turistu nejpatrnější.

Všechny čtyři bloky mají stejnou důležitost, protože teprve celek dává odpovědi na mé hlavní výzkumné otázky.

Hlavní výzkumné otázky:

1. Je motivace cestovatelů do rozvojových zemí odlišná od cestovatelů do turistických destinací?
2. Změní se představy a názory lidí na rozvojovou zemi poté co ji navštíví?
3. Jaké rozdíly mezi ČR a danou rozvojovou zemí byly pro turisty nejpatrnější?

Otázky k rozhovorům:

1. blok

- Jak byste definoval/a rozvojovou zemi?
- Jakou rozvojovou zemi jste navštívil/a?
- Jak dlouho jste tam byl/a?
- Proč zrovna tato země? Jaká byla Vaše motivace?

2. blok

- S jakou představou o dané zemi jste do ní jel/a?
- Co jste si myslel/a, že bude v rozvojové zemi jiné než v ČR? Měl/a jste nějaká přesvědčení o tom, že tam odlišnosti jsou?
- Jak se k tomu stavěla Vaše rodina a známí?
- Jak je tato země podle Vás vnímána Čechy? Zaznamenal/a jste, jak je prezentována např. v médiích?

3. blok

- Kde jste bydlel/a, stravoval/a se?
- Jakým jazykem jste se dorozumíval/a?
- Jaké rozdíly mezi rozvojovou zemí a ČR byly nejpatrnější? Co Vás překvapilo?
- Zažil/a jste něco, o čem jste si řekl/a, že by se to u nás nemohlo stát?
- Jak se lidé z rozvojových zemí staví k turistům?
- Jak se k Vám lidé chovali, když zjistili, že jste z ČR?
- Přišel/přišla jste do styku s nedůvěrou nebo naopak se zvýšeným zájmem?

#### 4. blok

- Co považujete za největší přínos z cesty do rozvojové země?
- Jaká zkušenost pro Vás byla nejhorším zážitkem?
- Které názory, představy jste změnil/a nebo potvrdil/a?
- Je něco, co jste si díky cestě uvědomil/a nebo ujasnil/a?
- Doporučil/a byste lidem jet radši do rozvojové země nebo do turistické destinace? Proč?

#### 7.4 Otevřené kódování, kategorizace

Po doslovném přepisu všech rozhovorů jsem pokročila ke kódování. Tento krok analýzy dat spočívá v tom, že přepsaný text převádíme do kódů, podstatných pro náš výzkum. „Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“<sup>66</sup> Jinak řečeno, přikládáme určitým pasážím v textu kódy, které reprezentují jejich významy.

Po vytvoření a přehledném zaznamenání kódů, jsem začala kategorizovat. Kategorie se tvoří tím způsobem, že získané kódy přiřadíme podle podobnosti do skupin. Je to dlouhý proces, při kterém jde o to, hledat podobnosti mezi kódy a z kategorií vytvořit nějakou strukturu. Na základě výsledků tohoto procesu se tvoří teorie.

Uvedu zde kategorie, které mi z výzkumu vzešly. Ke každé napíši, na co se zaměřuje. Kódy zde uvádět nebudu, protože bude více přehledné rozepsat jen kategorie.

Seznam kategorií:

- MOTIVACE TURISTŮ – v této kategorii pojednávám o tom, co motivovalo lidi cestovat zrovna do vzdáleného Mongolska nebo Indie. Tato kategorie byla zařazena hlavně z toho důvodu, že jsem chtěla poukázat na rozdílnost v motivacích a uvést, jaké byly největší impulzy, které respondenta vedly k podniknutí této cesty.

---

<sup>66</sup> ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 211.

- **POHLED MÉDIÍ** – tady se zaměřuji na to, co lidé slyšeli z médií. Zajímalo mě také to, jestli si myslí, že to co média tvrdí je nebo není pravda. Dostanu se také k tomu, do jaké míry jsou země Indie a Mongolsko vůbec zmiňovány. Cílem bylo zjistit, zdali se lidé nechají ovlivnit a jestli a jakým způsobem média posilují, či dokonce vytváří, stereotypy.
- **STEREOTYPY** – tato kategorie je zaměřena na předsudky, které měli lidé před cestou do rozvojové země. Pokud byly stereotypy návštěvou této země odstraněny, je zde zaznamenáno i to, jakým způsobem se tak stalo. Částí je i odpověď na otázku, jestli mají lidé strach o své blízké, kteří jedou do těchto zemí a proč.
- **JINÁ KULTURA MONGOLSKO/INDIE** - zde je pohled na samotnou rozdílnost kultur. Uvádím zde nejpatrnější rozdíly, které Čeští turisté zaznamenali. Jedná se především o rozdíly poměrů ve společnosti, jako je rozdělení společnosti, školství, doprava aj. Důležitým mi připadá zaměřit se hlavně na jiný způsob života, který je pro turistu často těžko pochopitelný a obtížně srovnatelný s životem v ČR. Dalším bodem v této kategorii je vykonávání běžných věcí a útržky z každodenního života obyvatel. Tuto kategorii jsem rozdělila na dvě – Jiná kultura v Mongolsku a Jiná kultura v Indii. Nepřipadá mi totiž, že by se jejich způsoby života daly jakkoliv srovnávat.
- **POVAHA** – na tomto místě je prostor rozepsat se o tom, jakou si turisté myslí, že mají lidé z navštívené země povahu. Je to samozřejmě individuální věc, a záleží na tom, jaké lidi zrovna turisté potkají. Nicméně popisují obraz toho, jak obyvatelé Mongolska nebo Indie působí na české turisty.
- **TURISTOU V ROZVOJOVÉ ZEMI** – zde rozebírám situace, které turistu nejvíc šokovaly. Jedná se hlavně o potíže spojené s pobytem. Rozdílnost kultury může člověka stavět do nepříjemných situací a těm je zasvěcená tato kategorie. Poté se zaměřuji na to, jak se obyvatelé rozvojových zemí chovali k turistům.



- UVĚDOMĚNÍ – tato kategorie shrnuje celý pobyt turistů v dané zemi a popisuje, co si díky cestě lidé uvědomili. Tato kategorie je jedna z nejdůležitějších z toho důvodu, že můžu vidět, co jim cesta dala a jak to na ně zapůsobilo.

## 7.5 Seznam narátorů

### Mongolsko:

- Turista Michal – délka pobytu dva měsíce, zkratka TM1
- Turistka Katka<sup>67</sup> – délka pobytu dva měsíce, zkratka TM2
- Turistka Eva – délka pobytu dva měsíce, zkratka TM3

### Indie

- Turistka Tereza – délka pobytu jeden měsíc, zkratka TI1
- Turistka Jasná – délka pobytu téměř jeden měsíc, zkratka TI2
- Turista Jiří – délka pobytu jeden měsíc, zkratka TI3

---

<sup>67</sup> Turistka Katka má české občanství, ale narodila se na Slovensku a při rozhovory používala slovenštinu. Nepřekládala jsem rozhovory kvůli autentičnosti odpovědí.

## 8 Interpretace kategorií

V této kapitole uvádím kategorie a shrnuji výsledky mého výzkumu. Ke každé jsem uvedla příklady z rozhovorů, které dokreslují význam kategorie. Ve většině případů porovnávám výsledky výzkumu turistů z Indie a z Mongolska. Jen v kategoriích Jiná kultura a Povaha, analyzuji každou zemi zvlášť. Bylo by totiž zbytečné porovnávat dvě rozdílné kultury, na základě jiných společenských pravidel. Na konci těchto dvou kategorií zdůrazním podobnosti a hlavní rozdílnosti, ale jinak je budu analyzovat samostatně.

### 8.1 MOTIVACE TURISTŮ

Co se týče motivace k cestě do Indie nebo Mongolska, některé důvody byly stejné. Z rozhovorů vyplývá, že hlavním motivem byla samotná jinakost kultury. Do obou zemí mí respondenti jeli, aby poznali „něco jiného“. Pro Čechy jsou tyto dvě země exotické.

Některé motivy byly konkrétnější. Do těchto zemí se jezdí proto, aby turisté poznali, jak tam lidé žijí. V Indii je přitažlivé východní náboženství a možnost prohlídky všech možných chrámů, mešit aj. Mongolsko je zas zajímavé kočovným způsobem života a nádhernou přírodou. Obě tyto země lákají i k horské turistice. Posledním důvodem, který uvedu, je touha cestovat sama o sobě. Jsou lidé, kteří si tyto země chtějí zkrátka odškrtnout a pokračovat v objevování dalších koutů světa.

TM1: *„Zajímalo mě to, zajímaly mě tam ty hory a poušť Gobi a zajímalo mě, jak tam lidé žijí a v podstatě i ten způsob života.“*

TI2: *„Je to úplně jiná kultura. Třeba se mi hodně líbil i styl oblékání a tak v té Indii, že to je úplně někde jinde. Zároveň jsou tam hlavní centra toho hinduismu a celkově jako ty orientální náboženství jsou mi svým způsobem trochu blízký.“*

### 8.2 POHLED MÉDIÍ

Média dokáží do velké míry ovlivnit míru našich předsudků. Když něco čteme v novinách nebo vidíme v televizi a nemáme o dané problematice žádné další informace,

často se stává, že názory médií přijmeme za své. Bohužel, v médiích se často zveličují problémy a informace ohledně toho, jak kvalitní je jejich život, z nich nezískáme.

Tohle je jedna z příčin, která může člověku zkreslit názor a dát dobrou půdu k tomu, aby si lidé vytvořili stereotypy. Lidé si tvoří stereotypy z vlastní zkušenosti, ale média mohou značně přispět k jejich tvoření a hlavně k utvrzování. Uvedu odpověď na otázku, jestli věříte médiím ohledně nebezpečí:

TM2: *„Príde mi to hodne nafúknuté. Určite sa akoby dejú nejaké nebezpečné veci, ale myslím si, že tak jako po celom svete, tak ako u nás a strašne ma mrzí, že ty média si všímajú iba ty negatívne javy väčšinou.“*

TI2: *„To si člověk musí uvědomit, jaká je Indie velká země a že když tam dojde k jednomu znásilnění za rok, tak to se stane kdekoliv, že se o tom ani neví.“*

V hodně případech lidé o Mongolsku v médiích vůbec neslyšeli, nebo nezaznamenali negativní informace.

TM2: *„O tom Mongolsku som ani asi nepočala dopredu.“*

TM3: *„Já se přiznám, že jsem na to ani nenarazila, že by se zrovna to Mongolsko nějak démonizovalo.“*

Co se týče mediálního obrazu Indie, mnohým nepřipadá, že by se o ní nějak zvlášť mluvilo. Ale když se podíváme hlouběji, můžeme najít víc faktorů. Nejvíce propírané téma je znásilňování žen. Respondenti zaznamenali ve všech případech zmínky ohledně tohoto tématu. Jedna z nich poukázala na možnou propojenost toho, že je v Indii víc mužů než žen a proto někteří muži zůstanou i ve vyšším věku svobodní. To, podle ní, způsobuje, že jsou nevybouřeni a mohou se uchýlit k násilnému získávání žen.

TI2: *„Indie je teď v současné době, že se tam hodně znásilňuje.“*

TI3: *„Samozřejmě vidím, že třeba se o Indii mluví, jako o zemi, kde dochází k znásilňování žen, což tehdy se o tom nemluvilo, ale dovedu si představit, že se to taky dělo.“*

Když se o tomto bavili přímo s Indy, bylo to pro ně překvapení a netušili, že se tak o jejich zemi mluví. Nakonec ale uznali, že v některých částech Indie nebezpečí je. Rozdíl je prý mezi severem a jihem. Sever je ten nebezpečný a z této oblasti přicházejí zvěsti o možnosti znásilnění. Sami Indové na severu mnohdy doporučují lidem, hlavně ženám, aby byli opatrní a aby ženy zbytečně neprovokovaly vyzývavým oblečením. Jih je víc turistický a nehrozí tam nic. Všichni mí respondenti byli převážně na jihu a s nebezpečnými situacemi se nesetkali.

TI1: *„Mediální obraz Indie v České republice podle mě není úplně dobrý. Řekla bych, že je spíš špatný a Indové z toho byli docela překvapení, když jsme jim to říkali. Jakože s tím nepočítali.“*

### 8.3 STEREOTYPY

Před cestou mají lidé různé představy o tom, na co tam narazí. Některé mohli získat z médií, některé z různých průvodců atd. Já se v této kategorii zaměřuji na to, co si před cestou o cílové zemi mysleli a jestli se to potvrdilo nebo vyvrátilo.

Začnu tím, jestli se jejich známí a rodina báli, když jim oznámili, že jedou do této země. Obecně by se dalo říct, že lidé do 40 let věku nemají strach z návštěvy rozvojových zemí. Prarodiče turistů a starší generace byla z tohoto faktu vystrašená. Samozřejmě, nejbližší členové rodiny měli obavy vždy, ale to bylo způsobeno jinými faktory, než tím, že jeli zrovna do rozvojové země. Tyto obavy ale turisty neodradily od cesty. Vrstevníci turistů je v cestě ve všech případech podporovali. První uvedu odpovědi cestovatelů z Mongolska, poté z Indie.

TM2: *„V mojom okolí som nepoznala nikoho, kto tam bol a úplne všetci nás varovali, že to je nebezpečné.“*

TI2: *„Myslím si, že hodně lidí bylo třeba v šoku, jako „Proč jedeš do Indie, to je prostě ten vzdálený orient.“ Na druhou stranu je to hodně populární, právě z toho důvodu, že je to úplně něco jiného, ale všichni nakonec říkali, ať do toho jdu.“*

TI1: *“V momentě, když jsem řekla rodičům nebo v práci nebo lidem tak jako bokem, že jedu do Indie, tak to automaticky bylo „Ježíš, tam tě někdo znásilní! Jsi bílá holka!“ Maminka se strašně bála, ale maminka se bojí vždycky, když cestuju.“*

Ted' se zaměřím na to, co si lidé mysleli a jestli se to potvrdilo. Po uvedení stereotypu vždy uvedu i to, jestli se poznáním země potvrdil nebo jestli byl odstraněn. Prvním je hrozba nebezpečí, která se objevuje jak u turistů do Mongolska, tak do Indie. Tato hrozba, jak jsem zmínila v kategoriích výše, je všude kolem nás. Naši blízcí se o nás bojí a v médiích jsou časté zmínky o nebezpečí. Tento stereotyp byl ve všech případech vyvrácen.

TM2: *„Nikto nám neublížil.“*

TM1: *„Tam bylo jediné nebezpečí, že člověk někde zabloudí a že nepotká živáčka.“*

Ted' přejdu ke specifitějším bodům, které se týkají hlavně přímo té kultury. Uvádím zde konfrontace představ s realitou. V následujících případech byly stereotypy vyvráceny. Prvním stereotypem o Mongolsku je, že tato země potřebuje ve všech ohledech naši pomoc. Představa, že Mongolové jsou nešťastní kvůli své chudobě byl vyvrácen. Turistka nabyla přesvědčení, že Mongolové potřebují pomoc jen ohledně zdravotnictví a odborných pracovníků, ale to je vše. Podle ní by Mongolové mohli pomoc nám a to ve formě psychologické pomoci. Mongolové dokáží brát život s nadhledem a radostí a to my podle ní neumíme. Žijí v jednoduchých podmínkách, ale jsou šťastní.

Další z respondentek měla o Mongolech představa, že nemají tolik možností se bavit, jako Češi. Myslela si, že když žijí v chudobě, tak nemají tolik stimulů jako my. Po návštěvě Mongolska zjistila, že to není pravda. Dokážou se zabavit stejně jako Češi, jen k tomu nepotřebují např. televizi nebo internet.

TM3: *„No, změnila jsem si určitě ten názor, že lidi z rozvojových zemí potřebují nějakou naši enormní pomoc.“*

TM2: *„To sa mi vyvrátilo. Ja som si myslela, že v tých rozvojových krajinách nemajú akoby toľko stimulov, toľko zábavy, toľko možností, ako máme my. Oni ho nemajú v takej kvalite, ako my, ale myslím, že ten život je taký bohatší na druhú stranu.“*

Dalším stereotypem, ohledně Indie je, že se tam krade. Většina respondentů sdílela tento předsudek. Během pobytu v této zemi všichni svůj stereotyp změnili. Zažili případy, kdy zapomněli své cenné věci na veřejném místě, a když se pro ně vrátili, stále tam byly. Změnili svůj předsudek a po této zkušenosti se krádeží v Indii neobávají.

Jeden z mých respondentů změnil náhled na zdravotnictví v Indii. Myslel si, že kvalita lékařské péče je v Indii na špatné úrovni. Stalo se mu, že v této zemi onemocněl a musel vyhledat doktora. Byl překvapen, že péče, která mu byla poskytnuta, byla na vysoké úrovni a zákrok, který musel podstoupit, proběhl bez komplikací.

Co se týče krav, jeden z turistů si myslel, že jsou svobodné a nemají majitele. Názor, že krávy jsou divoké a že se rozmnožují podle své vůle, byl vyvrácen. Každá kráva má obojek a svého majitele. Není to veřejný majetek.

Pro Indii je turista zdrojem peněz. S tímto stereotypem jelo do Indie hodně lidí a nemýlili se. Míra tohoto byla neúnosná. Také to, že je Indie špinavá a hygiena je na nízké úrovni bylo potvrzeno.

T12: *„Měla jsem představu, že budeme turisty – zdroj peněz, ale to bylo úplně neskutečný. V takové míře jsem si to nepředstavovala. To je strašné, a ještě taková špína.“*

## 8.4 JINÁ KULTURA - MONGOLSKO

Tato kategorie je určena pro zážitky turistů s rozdílností kultur. Těchto odlišností je obrovské množství a každý turista se zaměřuje na jinou část. Kočovnictví v Mongolsku je hodně odlišný způsob života, než na jaký jsme zvyklí. Mongolové si během pár hodin, postaví své jurty a v nich dokáží dělat všechny potřebné věci, ke kterým bychom my z Česka potřebovali elektřinu a nejrůznější vymoženosti. Je to promyšlený systém. Tito lidé jsou na takový styl života zvyklí a i bez většího materiálního bohatství jsou šťastní a dokážou si užívat života.

Turisté byli ve všech případech fascinováni systémem, jakým se staví jurty, jak mobilní dokážou lidé být a jak málo jim stačí ke štěstí. Mongolové dokážou postavit celé jurtoviště za méně než dvě hodiny. Jejich stanová obydlí jsou tvořena jen jednou místností a

jsou velmi intimní. V jedné jurtě žije celá rodina. Podle zkušeností jedné z respondentek v nich bydlí většinou minimálně šest lidí. Jsou vybavené jen nejnужnějsími věcmi a všechno je pečlivě rozmístěno, aby se dalo v jurtě snadno pohybovat. Některé rodiny používají moderní techniku a vlastní televizory a počítače. Přístup k elektřině mají díky solárním panelům, umístěným na střeších jurt.

TM1: *„Jo, třeba jsem zažil, že tam bylo obrovské jurtoviště. Já jsem se tam chtěl podívat, druhý den ráno jsem tam přišel a nebylo tam nic. Nedovedl jsem si představit, jak tak obrovský komplex jurt se mohl přes noc sbalit a zmizet.“*

Ve městech žijí jiným způsobem. Všechno je modernizované a lidé mají kamenné domy. Tento kontrast je další zajímavou věcí na Mongolsku. Hlavní město Ulánbátar je kosmopolitní centrum, zatímco zbytek Mongolska, tvoří malé vesničky a stanoviště jurt. Mimo hlavní město má přístup k elektřině jen malé množství lidí.

Mongolové, i když si třeba postaví dům ve městě, tak je v nich stále zakořeněna potřeba spát v jurtách. Je to jejich způsob života a kočovnictví mají v krvi. Nejsou spokojeni v domech taky z praktických důvodů, jako je např. vyšší spotřeba elektřiny. Tato ukázka na tuto skutečnost poukazuje.

TM2: *„Potom už niektoré tie bohatšie rodiny si po vzore tej západnej kultury stavajú už domy, ale aj keď majú ten dom, tak stále majú vedľa toho domu jurtu a že v tej jurtě sa jim prostě žije lepšie.“*

Odlišně je řešeno i školství. Kočovní rodiče dávají často své děti na internáty, aby jim poskytli vzdělání. To ale znamená, že se nevidí 9 měsíců v roce. Je ale důležité děti vzdělat a při takovém režimu, že bydlí každý den na jiném místě, to není možné. Na rozdíl od českých dětí, měly ty mongolské v životě víc zodpovědnosti. Už od mala se staraly o koně a o stáda a rodiče se jim nebáli tyto povinnosti svěřit.

Hodně odlišná je samozřejmě i strava a pojetí čistoty. Respondenti měli často problémy s hygienou, která byla u přípravy jídla v jurtách na špatné úrovni. Byli překvapeni hlavně v případech, kdy viděli Mongoly pracovat s hnojem a následně připravovat špinavýma rukama jídlo.

O podmínkách v dopravě se většina respondentů vyjádřila jako o v našem prostředí

neakceptovatelných. Pravidla o počtu osob v autech se nedodržují. Jsou případy, kdy v autě pro pět lidí jich jede jednou tolik. Sedí na sobě a bezpečnost neřeší. Když pomínu samotný stav a používání dopravních prostředků, stav silnic byl ještě horší, respektive silnice v Mongolsku téměř nejsou.

TM2: „*Tam v podstatě neexistují v Mongolsku velmi cesty, tam sú len takové akoby vyjazdené polňačky.*“

Celý mongolský způsob života je výrazně odlišný od toho v ČR. Jejich priority jsou jinde a nezaobírají se problémy, které řešíme my. Základním prvkem jejich života je příroda. Míra splynutí obyvatel s prostředím je obrovská a je to pro ně aspekt, který jim přináší štěstí, klid a svobodu. Mongolsko má hojnost přírodních zdrojů. Díky tomu, že lidé umí žít s přírodou v souladu, ji neničí, a všeho je všude dost – plné řeky ryb, úrodná půda atd. Na turisty mongolská příroda působí jako člověkem nedotčená. Odpověď, zde uvedená poukazuje mimo jiné i na skutečnost, že Mongolové přesně vědí, jak se k přírodě chovat a jak z ní získat to, co potřebují.

TM1: „*Všechno to bylo nějaké takové, jako spíš k té přírodě, takové uvolněnější a ty lidi, se kterými já jsem se hlavně stýkal, tak ty byli vyloženě napojení na tu přírodu.*“

## 8.5 JINÁ KULTURA - INDIE

Prvním rozdílem, který uvedu, je postavení ženy ve společnosti. Hinduistů je v Indii většina a toto náboženství s sebou nese spoustu pravidel. Ženy mají velké množství omezení a musejí se chovat podle svého postavení, které je v Indii nízké. Jeden z respondentů poukázal na to, že postavení ženy v indické společnosti je dost podobné islámskému. Indické ženy nemusí mít zahalený obličej, ale obvykle nosí sári. Dokonce, i když se koupou, tak se nesvlékají do plavek, jako evropské ženy. Velkým problémem je vzdělávání žen. Musí se starat o domácnost, o rodinu a na školu není čas. Chodí do školy jen několik let a poté odejdou, aby plnily své povinnosti. Za tuto dobu se většinou stihnou naučit jen číst, psát a počítat. Angličtina se vyučuje až ve vyšších ročnících, takže ženy zpravidla anglicky neumějí.



V Indii jsou obrovské rozdíly mezi chudými a bohatými. Někteří žijí v obrovských vilách, se vším luxusem, a ostatní bydlí v bídě a bez majetku. Tohle je vidět hned když člověk přijede do Indie. Žebráci jsou na každém rohu a doufají, že dostanou peníze od turistů. Pro návštěvníka není problém dát nějaký malý obnos a obdarovaný z toho vyžije několik týdnů. Je jich tam ale takové množství, že aby dal turista každému alespoň něco, musel by být milionář.

I když jsou kasty ze zákona nelegální, stále se podle nich Indové řídí. Lidé z vyšších kast se většinou neukazují na veřejných místech. Není to pro ně důstojné. Z toho důvodu, se s nimi turisté většinou nesetkají.

TI3: „*Určitě tam byly rozdíly mezi tou chudou a bohatou třídou.*“

Co se dopravy týče, vlaky jsou přeplněné a je dost těžké, dostat se z místa na místo. Probíraným tématem je i dětská práce, která je nelegální, ale v Indii provozovaná. Množství dětí, které nelegálně pracují je v různých částech Indie rozdílná. Větší počet je jich na severu.

Znalost angličtiny byla proměnlivá. Ve městech jsou nápisy dvojjazyčné. Chudá vrstva a mnohé ženy anglicky neuměly. Rozdíl mezi turistickými destinacemi a ostatními místy Indie je obrovský. Pravidla se dodržují jen v částech Indie, které nejsou ovlivněny turismem a modernizací. Zvláštní je také situace s alkoholem. V turistických destinacích není problém ho sehnat, ale v oblastech, do kterých turisté nejezdí je alkohol téměř k nesehnání. V případě, že v obchodech je, musí zákazníci zaplatit zvýšenou cenu a lahve schovávat.

## 8.6 POVAHA MONGOLŮ

Mongolové jsou hrdý národ, který je spokojený s tím co má a který dokáže splynout s přírodou. Mongolové, i když jsou často chudí, a jejich majetek tvoří jen několik věcí, stejně dodržují své zvyky a každého návštěvníka pohostí. Ve všech případech, kdy se mí respondenti setkali s Mongoly, dostalo se jim vstřícného a přátelského jednání.

TM1: „*Když jsem tam přijel, tak jsem zjistil, že ti lidi jsou nesmírně pohostinní, dobrosrdeční, že vědí, co chtějí a že ten způsob života který oni jako vedou tak jim vyhovuje.*“

TM3: „*Ta pohostinnost je natolik normální, že to není vůbec žádný problém se někde upíchnout.*“

Nomádi si dělají vlastní alkoholické nápoje. Tradičně výrobek je kobydí mléko, které má jen minimální procento alkoholu. Když mají návštěvu, vždy hostovi nabídnou tento nápoj.

Nejsou tak svázaní společenskými pravidly, nebo zásadami společenského chování. Jsou to lidé bezprostřední, kteří nemají ve svém životě čas řešit malichernosti. Jejich život se skládá ze starosti o stáda a o svou rodinu. Čas je pro ně naprosto relativní pojem. Nechodí nikam přesně, nic jim přeče v pustinách a mongolských stepích neuteče.

Není obvyklé, že by se mezi nomády kradlo. Podle jedné z respondentek tohle slovo ani nemají ve slovníku. I když jsou chudí, tak jsou s tím málem, co mají spokojení.

TM1: „*Naprosto se tam nekradlo. To nevěděli co to je.*“

S Mongoly byla většinou těžká domluva. Tím, že mají trochu jiné pojetí času, neberou ho tak striktně jako Češi. Dochvilnost se od nich nedá očekávat. Kvůli tomu se turistům často stávalo, že museli i několik hodin čekat na smluveném místě, než Mongolové na domluvenou schůzku přišli.

TM3: „*V Mongolsku se nedalo nic plánovat, protože ti lidé reagují spíš spontánně, co je napadne, to se udělá, na co je chuť to se udělá, plán je kdykoliv možné změnit.*“

## 8.7 POVAHA INDŮ

Indové jsou národ, který je velmi rozmanitý. I když je v Indii mnoho etnických a náboženských skupin, dokážou se většinou tolerovat. Dokonce i v případě, že bydlí vedle sebe hinduisté a muslimové, může být soužití v poklidu. Samozřejmě, někdy se situace vyhroť a náboženská rozdílnost mezi těmito dvěma skupinami dojde k vrcholu a pak se o toleranci bavit nemůžeme. Turistům, kteří byli mými respondenty, však připadalo, že jsou Indové k jiným skupinám tolerantní.

Rodina je pro ně na prvním místě. Indové se o svou rodinu starají a pomáhají si. Nejsou separovaní, jako mnoho rodin evropských. K rodinným příslušníkům se chovají zodpovědně a navzájem si pomáhají.

K turistům se chovali přátelsky a s ochotou ve všem vyhovět. Někdy se chovali až moc přátelsky, ale o tom se rozepíší až v další kategorii.

*T13: „Byli úslužní, věnovali se turistovi naplno, ten servis mu poskytl. Byli podle mě hodně pracovití, podnikaví a obecně slušní.“*

Dochvilnost pro ně není důležitá. Autobusy nejezdí podle stanovených časů v jízdních řádech. Stává se, že se opozdí i o několik hodin. Mnoho turistů s tím mělo problémy. Naplánovali si cestu z místa na místo, ale kvůli nepřesným odjezdům autobusů, se jejich plány neuskutečnily.

Zajímavý je i kontrast toho, co Indové považují za čistotu. Většina turistů měla obrovský problém se všudypřítomnou špínou. Indové ale berou čistotu jinak. Je to pro ně stav ducha. Na druhou stranu, v některých ohledech jsou čistotnější než my. Po vykonání potřeby se Indové umývají. Je to hygieničtější. Jeden z turistů poznamenal, že když si polije ruku kečupem a setře ho ubrouskem, tak ruka stále smrdí. Když si ruku umyjí, už nejde cítit.

## 8.8 TURISTOU V ROZVOJOVÉ ZEMI

Cestovatelé zažili mnoho situací, které je šokovaly. Obyvatelé zemí měli jiné návyky, jiné standardy, i pachy byly naprosto jiné. Obrovský problém, se kterým se turisté potýkali v Indii i v Mongolsku byla hygiena a pojetí čistoty. U Mongolů je nedostatečná hygiena způsobena už samotným stylem života. Při jejich kočovném způsobu života se netrápí tím, kde se vysprchují nebo kde zrovna vykonají potřebu. Donesou si kyblík s vodou, a v tom se umyje celá rodina. Aby voda nepřišla nazmar, v použité vodě se ještě umyje nádobí a vypere špinavé oblečení.

V Indii je špína všude, ne jenom v domácnostech, ale všude na ulicích, ve městech i na vesnicích. Je to znovu způsobeno jejich stylem života. Indové mají dost odlišné pojetí čistoty. Pro ně je čistota duchovní stav a i když se často myjí a dbají o čistotu svého těla, nedělá jim žádný problém vymočít se na ulici nebo plivat kamkoliv jdou. Hlavní město Indie

je plné odpadků a turisté se s tím musí smířit. Ve městech nejsou služby, které by nepořádek odklízely, na vysoké úrovni. Většinou úklid spočívá v tom, že několik žen vezme metličky a lopatky a takto odklízají nepořádek z cest.

TM1: *„Největší šok byl z té hygieny, jo. Tam ta hygiena není, protože tam v těch jurtech, které jsou takhle v té stepi, tak vody je relativně málo a to asi mně dělalo největší problémy.“*

TI1: *„Čistota tam není ani náhodou. Běžně tam všechno hnije a leží na tom krávy.“*

TI3: *„Je to země obecně špinavější.“*

Dalším rysem, který je o moc viditelnější v Indii, ale i v mongolském hlavním městě se s ním můžeme setkat, je vnucování různých výrobků a služeb. Turisté z Indie odcházejí často psychicky vyčerpaní z množství lidí, kteří se předhánějí v tom, aby nabídli své produkty. Ať jde o služby, např. svezení rikšou nebo ubytování, nebo ať jde o nákup jakýchkoliv věcí, Indové vždy smlouvají o ceny a předhánějí se navzájem, kdo má lepší nabídku. Všem tázaným turistům tahle věc vadila. Pro Indu znamená turista=zdroj peněz.

TI2: *„Takže jako to, turista – zdroj peněz, tak z toho jsem byla psychicky hodně unavená, protože, to je prostě, jdeš a pořád ti někdo něco vnucuje. To byla pro mě nejhorší zkušenost z té Indie.“*

TI1: *„Když jsem tam přijela a vystoupila jsem v Hampi z autobusu a vrhlo se na mě sedm Indů, a všichni chtěli, abych s nima jela rikšou, tak mě to automaticky hrozně vytočilo.“*

Kromě lidí, kteří své výrobky a služby vnucují, je v Indii ještě jedna skupina lidí, kteří se snaží z turistů získat peníze. Žebráci jsou v Indii na každém kroku. Indové ale mají pravidla ohledně toho, komu se peníze mají dávat. Staré žebrající osoby to dělají proto, že se o ně nemá kdo postarat. Mohou být nemocní nebo bez domova. Bohatší Indové jim často sami přispívají. Pokud ale žebrají na ulici děti nebo mladí lidé, neměli by dostat peníze. Zdravý člověk si dokáže na živobytí vydělat sám, a kdyby dostávali peníze na ulici, neměli by motivaci najít si práci. Děti mají vždy kam jít. V Indii se lidé starají, a když vidí dítě na ulici, vždy se o něj někdo postará. Proto není nutné, aby dostávaly peníze od lidí na ulici.

TI1: „*Žebráci, sami Indové říkají, když žebra stará osoba, tak to znamená, že je to proto, že se o ně nikdo nepostará.*“

Mongolové ani Indové většinou nevěděli, kde se Česká republika nachází. Jen někteří věděli, že se nachází v Evropě. Zajímavý rozhovor proběhl mezi jednou turistkou a Indem. Řekla mu, že ČR má kolem 10 milionů obyvatel. On jí odpověděl „Tak málo a už jste země? Většina našich měst má minimálně jednu tolik obyvatel!“

To že se Česká republika nachází v Evropě, pro ně mělo velkou cenu. Evropa jim připadá zajímavá. Většinou si Indové mysleli, že jsou Čeští turisté ruské národnosti. To je způsobeno tím, že čeština a ruština jsou podobné jazyky. Bylo obtížné jim vysvětlit, že i když je náš jazyk podobný ruštině, jsme jiný stát. Pokud některý Ind uměl rusky, automaticky na české turisty začal tímto jazykem mluvit.

Indii navštěvuje víc turistů než Mongolsko. Do obou zemí jezdí málo Čechů. Turisté podotkli, že nejčastěji potkávali Američany.

Je zajímavé, že mnoho Mongolů umí česky. Někteří díky tomu, že v ČR studovali nebo pracovali. Turisté byli překvapeni, že i tak daleko od jejich země narazili na lidi, kteří mluví jejich jazykem.

Jaký je tedy jejich přístup k turistům? Souhrnně mohu říct vstřícný. Mongolové, hlavně na vesnicích, byli někdy až moc zvědaví, protože někteří ještě neviděli Evropana. Zaujaly je hlavně odlišné rysy v obličeji. Tato fyzická odlišnost jim přišla vtipná.

TM3: „*Je spíš hlavně zaujalo, že vypadáme jinak, protože třeba na tom venkově oni neznali moc bělochy, takže když tam někdo přišel jak my, tak se nám smáli, že máme vyvalený oči a velký nosy (smích).*“

Indické děti byly také zvědavé. Když turista vytáhl foťák nebo se o děti zajímal, hned se kolem něj shlukly. Mnoho Indek žádalo turisty o požehnání. Na tohle mnoho turistů nebylo zvyklých. V ČR se nestává, že by cizí lidé žádali od kolemjdoucích o požehnání.

Nejspecifičtější je ale přístup indických mužů k ženám z Evropy. Všechny mé respondentky zažily, že je Indové žádali o ruku. Byla by to pro ně výhra vzít si ženu z Evropy a odejít s ní do její země. Bílých žen v Indii moc není. Když do Indie přijedou, jsou atrakcí. Lidé si je chtějí fotit nebo se jich dotknout.

TI1: „*Když si mě muži chtěli vzít, to mě nepřekvapuje, bílá holka, to je terno.*“

V Indii i v Mongolsku jsou jiné standardy než v Evropě. V hlavním městě jsou luxusní hotely, ale nedosahují takové kvality jako u nás. Zvláštním úkazem jsou indická stravovací zařízení. Podle zkušeností je lepší chodit do levných bister a vynechat luxusní podniky. V bistrech jde jídlo rychleji na odbyt. Uvaří se, lidé to snědí a vaří se znovu, zatímco v drahých restauracích je málo zákazníků a jídlo tam často leží celé dny. Indové tam nechodí a turistů není tolik, aby podniky mohly objednávat každý den nové zásoby.

Další nepovedený pokus o zvýšení kvality turistické základny, je prezentování dobrých ubytovacích zařízení např. v časopise Lonely Planet. Když je některý hotel nebo penzion v tomto časopise uveden, turisté ho vyhledávají. Indové o tom dobře vědí a nadměrně zvyšují ceny.

TI1: „*To ubytování, které je vysoce hodnocené na Lonely Planet, tak oni začnou předražovat a šidit. Spoléhají se na to, že jim tam budou lidi chodit, i když se budou chovat hrozně.*“

Turisté měli problémy s jiným pojetím soukromí v Mongolsku, které tam prakticky neexistovalo. Mongolové jsou zvyklí žít ve velkém počtu v jedné jurtě, což je jen jedna místnost. Z toho důvodu neberou ohled na osobní prostor ostatních. Mezi lidmi nejsou žádné hranice, protože jsou skupinou a ne jednotlivcem. Češi jsou zvyklí mít svůj prostor, svůj klid, ale oni tohle neznají. Podle turistů, je na jednu stranu skvělé, že drží takto pospolu a že se člověk nikdy necítí sám. Na druhou stranu na to Češi nejsou zvyklí a může jim to být nepříjemné.

TM3: „*Co jsem asi nejhůř nesla, tak byl nedostatek soukromí, protože je to slovo, které Mongolové ani nemají ve slovníku. Takže tam ty hranice mezi lidma nejsou vůbec žádný.*“

## 8.9 UVĚDOMNĚNÍ

Po navštívení obou zemí turistům došlo, jak těžký život obyvatelé Indie a Mongolska mají. Chudoba, provázející mnohé z obyvatel je o dost aktuálnější, než jak si mí respondenti představovali. Mé počáteční předpoklady byly částečně splněny, protože si po cestě všichni uvědomili, že způsob jejich života není horší nebo lepší, ale pouze jiný.

Díky cestě do Mongolska si jedna z respondentek uvědomila, že my, Češi, bereme všechno hrozně vážně a zbytečně se stresujeme maličkostmi. Mongolští kočovníci řeší jen důležité věci ohledně toho, jako např. jestli přežijí zvířata nebo ne a jestli bude dobré počasí a jestli budou mít co jíst atd. Malichernosti jsou pro ně nepodstatné. Bylo by dobré se od nich učit a mít nad životem takový nadhled, jaký mají oni. Cestování je nejlepším způsobem jak toho dosáhnout a přeskládat si hodnoty.

TM3: *„Lidi tam vidí, co tam doopravdy má cenu a co tam nemá cenu. Myslím, že my bysme si ten život mohli v hodně věcech usnadnit, když bysme cestovali a když bysme měli otevřený oči a viděli právě tohle, pochopili, o co fakt jde, a o co nejde.“*

Respondenti vyhodnotili svou cestu jako přínosnou zkušenost. Ani jeden nelitoval, že tuto cestu podnikl, i když někteří byli rádi, že se mohli vrátit zase domů – tam, kde jsou zvyklí a kde jsou obeznámeni se všemi pravidly, jazykem a kulturou všeobecně. Hlavní důvod, proč se jedna z respondentek těšila domů z Indie, byla možnost umýt se v teplé vodě a mít standardy, na které je zvyklá.

TI1: *„Bylo to poprvé, co jsem se vrátila domů, nebo dejme tomu do Evropy a měla jsem pocit, že je to super. Protože to, jak je to jiné, je trochu vyčerpávající.“*

Respondenty cesta obohatila i duchovně. Mnoho z nich mluví o zamyšlení se nad svými hodnotami a o utřídění myšlenek. Někteřým došlo, že člověk může být spokojený kdekoliv a jakýmkoliv způsobem. Mluví také o nabytí vnitřního klidu. Podle nich by tuto cestu měl podniknout každý, protože je to taková škola života. Pomáhá také k odstraňování předsudků.

TM2: *„Určitě som sa zbavila mnohých predsudkov, ktoré som mala aj keď som si vopred myslela, že už som akoby taká otvorená, určite až po tej cestě o veľa viac.“*

Uvědomění nastalo i v oblasti toho, čeho si Češi váží a čeho ne. Turisté si uvědomili, jak málo si váží toho, co mají doma. Je to pro ně samozřejmostí. Cesta do těchto zemí jim pomohla přijít na to, že mají doma všechno, co potřebují. V porovnání s chudými lidmi v rozvojových zemích, jsou bohatí.

TI2: *„Je potřeba si za prvé uvědomit, že tady máme něco, čeho si člověk vůbec neváží, že vlastně, když to srovná s tou rozvojovou zemí, tak si řekne, já nadávám na to a na to a tak.“*

TI1: *„Musím říct, že si víc vážím toho, co mám. Lidé získají zkušenosti a uvědomí si, jak jsou na tom dobře.“*

Obecně ale měli všichni touhu, vrátit se do této země ještě někdy za život. Někteří dokonce uvažovali o strávení života na těchto místech.

TM1: *„Měl jsem období, kdy jsem si myslel, že se do toho Mongolska budu stěhovat.“*

Turistické destinace poskytují svým návštěvníkům výrazně rozdílný zážitek, než rozvojové země. Jsou přizpůsobeny potřebám turistů a jsou určeny hlavně k odpočinku. V rozvojových zemích nejsou vhodné podmínky pro relaxaci.

Když jsem se respondentů zeptala na otázku, zda by doporučili cestu do rozvojové země každému, řekli, že ne. Ti, kteří potřebují určité standardy a vyhovuje jim trávit dny v hotelu a na pláži s kompletním servisem, by měli jet radši do turistické destinace. Lidé, kteří touží po poznání a zkušenostech, by měli navštívit rozvojové země. Cesta do rozvojových zemí podle nich není pro každého.

TI3: *„Není to asi pro každého. Opravdu, někdo chce mít nějakou úroveň standardu, servis podobný, jaký má doma nebo vyšší. Tady musí být člověk připraven na víc věcí jiných, než je právě v těch destinacích. Takže určitě doporučil, ale není to pro každého.“*

TI1: *„Stoprocentně bych doporučila jet do rozvojové země. Lidé získají zkušenost, uvědomí si, jak na tom jsou dobře, ale určitě to není pro každého.“*

TM3: *„Já si myslím, že existuje typ lidí, kteří by do těch rozvojových zemí jezdit neměli, ale myslím si, že takový tam stejně jezdit nebudou, protože člověk musí být trošku otevřený a musí být ochotný trošku slevit z nějakých svých zásad.“*



## ZÁVĚR

Mým cílem bylo zjistit, jaké rozdílnosti kultur byly pro české turisty nejpatrnější. V analýze kategorií se rozepisují o všech rozdílných faktorech, které jsem během rozhovorů zaznamenala. V teoretické části práce jsem se snažila vysvětlit všechny pojmy, které se vztahují k mé práci. Praktickou částí jsem na tuto teorii navázala a analyzovala výzkum, který jsem pro potřeby práce zrealizovala.

Výstupy z výzkumu ukazují, že turismus v rozvojových zemích je přínosný. I když byli turisté ovlivněni médii a strachy svých blízkých, nenechali se odradit a cestu podnikli. Motivace lidí byly rozdílné, ale odlišnost kultury byla pro všechny stejně lákavá. Každý do země přijel s nějakými představami a stereotypy. Ve většině případů se negativní stereotypy vyvrátily. Potvrdily se jen ty, ohledně míry finanční chudoby a špatné hygieny v těchto zemích. Nikdo nezažil nebezpečné situace ani nepříjemná nedorozumění s obyvateli. Komunikace s Indý i Mongoly byla pro turisty bezproblémová. I když mezi nimi byla jazyková bariéra, vždy se dokázali domluvit a dostalo se jim vstřícného přijetí. Pohostinnost a přátelskost lidí příjemně překvapila každého z respondentů.

Kulturní dědictví Indie turisty zaujalo a prozkoumáním artefaktů jejich kultury se dozvěděli hodně informací o jiném způsobu života, o zvycích, tradicích i povaze Indů. Mongolsko naučilo turisty pochopit kočovný způsob života a ukázalo pozitivní i negativní aspekty této kultury.

Turisté narazili na některé situace, které jim nebyly příjemné. Týkaly se především pojetí soukromí v Mongolsku a smlouvání cen v Indii. Stav hygieny v obou zemích byl problém. Češi byli zvyklí na jiné standardy a tohle byl rozdíl, který je nejvíc zarazil.

Turisté po absolvování této cesty zjistili, že jiná kultura, neznamená špatná kultura. Změnili mnohé své předsudky a seznámili se s jinou kulturou. Také touha vrátit se někdy zpátky poukazuje na to, že návštěva jiného prostředí je přínosná.

## POUŽITÉ ZDROJE

### Literatura:

BLUNDEN, Jane. *Mongolsko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2009, 469 s. Livingstone - průvodci. ISBN 978-80-7217-640-3.

DUBA, Nomsa. *Rozvojové země: potřebují pomoc, nebo volné trhy? : sborník textů*. Vyd. 1. Praha: CEP Centrum pro ekonomiku a politiku, 2009, 83 s. Ekonomika, právo, politika, 75/2009. ISBN 978-808-6547-749.

DUŠKOVÁ, Lenka. *Encyklopedie rozvojových studií*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 421 s. ISBN 978-802-4429-489.

ERIKSEN, Thomas Hylland a Marek JAKOUBEK. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2007, 268 s. ISBN 978-807-2549-252.

FÁREK, Jiří. *Indická republika*. 1. vyd. Praha: PRESSFOTO, 1974, 236 s.

FILIPSKÝ, Jan. *Indie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, 195 s. Stručná historie států. ISBN 978-807-2773-817.

HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie turismu: mimoevropská teritoria*. 1. vyd. Praha: Grada, 219 s. ISBN 978-80-247-4430-8.

HOLUBEC, Stanislav. *Sociologie světových systémů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 206 s. Studie (Sociologické nakladatelství), 58. sv. ISBN 978-807-4190-148.

HRDÝ, Ladislav. *Sociální a kulturní antropologie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl. a Sociologický ústav AV ČR, 1993, 157 p. Sociologické pojmosloví. ISBN 80-901-4241-9.

KIRSTE, Reinhard, Udo TWORUSCHKA a Herbert SCHULTZE. *Svátky světových náboženství*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 123 s. ISBN 80-702-1588-7.

KOŠTÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 315 s. sv. 79. ISBN 978-807-4190-933.

KRÁSA, Miloslav, Dušan ZBAVITEL a Dagmar MARKOVÁ. *Indie a Indové: od dávnověku k dnešku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1997, 469 s., [16] s. obr. příloh. ISBN 80-702-1216-0.

KREJČÍ, Jaroslav a Anna KREJČOVÁ. *Civilizace Asie a Blízkého východu: náboženství a politika v souhře a střetání*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993, 307 s. ISBN 80-706-6734-6.

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Antropologie a problémy moderního světa*. 1. české vyd. Praha: Karolinum, 2012, 92 s. Limes. ISBN 978-802-4620-985.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 267 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 15. ISBN 80-858-5053-2.

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky: vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 205 s. ISBN 978-80-247-3748-5.

PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice: význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích: evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 221 s. ISBN 978-80-247-3750-8.

PRECLÍK, Jiří. *Cestou necestou po Asii: [Írán, Indie, Nepál, Tibet a Čína, Hong Kong a Macao, Mongolsko]*. 1. vyd. České Budějovice, 2011, 140 s. ISBN 978-80-7453-075-3.

SKALKOVÁ, J., aj. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 2. vydání. Praha: SPN 1983. 209 s.

SOUKUP, Václav. *Antropologie: teorie člověka a kultury*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 741 s. ISBN 978-807-3674-328.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 251 s. ISBN 978-807-3670-979.

WOLF, Josef. *Abeceda národů: výkladový slovník kmenů, národností a národů*. Vyd. 1. Praha: Horizont, 1984, 265 s.

*Základy asijských náboženství*. 1. vyd. Editor Blanka Knotková. Karolinum, 2004, 269 s. ISBN 80-246-0832-4.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde, 2012, 768 s. ISBN 978-807-2018-802.

#### Internetové zdroje:

Indie. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [2012] [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asiie/indie/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asiie/indie/index.html).

KUDLÁČEK, Ladislav. Život nedotknutelných. In: *Rozvojovka* [online]. 2009 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/688-zivot-nedotknutelnych.htm>.

Mongolsko. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [2012] [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asiie/mongolsko/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asiie/mongolsko/index.html).

Nedostatek pitné vody. In: *Encyklopedie* [online]. 2005 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=8&tema=152>.

World Tourism Organization UNWTO. *UNWTO* [online]. 2010 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www2.unwto.org/>.